ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرلىكى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كورەش

سان 2-3

بو ساندا

1 . ھەر دەربجىلىك تەشكىلات ۋە اعضالار نىمىلەرگە دقت قىلىش كېرەك؟ 1.
2 - ياشلار ۋە ياشلار حركتى حقىدە . ۋەلىن، د . تورەخمەتوف ترجىمەسى . 6
3 - خطاى پاوتوگرانسىيەسىنىڭ تورت عنىاسى . ت دربا ترجىمەسى . 15
4 - مات دىگەن نىمە ؟ س . ب . - - - - - 23.
5 - ئېدىيە --- - او . س . ترجىمەسى . — - - - 21.
6 - خەلق قوربانى عبدالغنى بهادر . ح . ناصىروف، د . تورەخمەتوف 30.
7 - ياشلارغا كىم رهبرلىك قىلىۋاتىدو؟ قىوم صابرحاجىيوف 43 -
8 - ل . مطلب . . . " جرعتى " 47 -
9 . اولوغ صفر . . . . . باتور داش الدين . - - - 48 .

№ 2 – 3 (25 – 26)
ميلادى — 1948
فيورال — مارت

كورەش

سان ٢ – ٣ (٢٥ – ٢٦)
هجريه — ١٣٦٧
ربيع الاول — ربيع الاخر

هر دەرىجيلك تشكيلات وە اعضالار نيمىلەرگە دقت قليش كيرەك؟

تشكيلاتيمز رەسمى قورولغانيدين بيرى 2 يل 4 آيلق جريان اوتدى. بو قەمەدەتلك جرياندا تشكيلاتيمز 3 ولايت بويىچە اوز يىنك تشكيلى تارماقلارينى كينگەيتيب قوروب چيقاليدى. تشكيلاتيمزنىڭ «جنوبى شرقى توركستان ياشلارى انقلابى صفىگە ئويوشونگلار!» ديگەن انقلابى چاقرىقى نەچچە مىڭلىغان ياشلارنى تشكيلاتيمزنىڭ انقلابى صفىگە اويوشتوردى. شونىڭ بىلەن تەڭلا كەڭ خلق ماسسەسينىڭ تشكيلاتيمزغا بولغان ياخشى كوز قاريشينى، قزغين خيرخواهلق وە معتبرلرينى توغدورالىدى.

معلومكى؛ تشكيلاتيمز 1946 — يل ئچيدە تشكيلاتنى چوشەندوروش، ولايت، ناحيه مركزلريدە تشكيلى تارماقلارنى قوروش خذمتينى اوتيدى. 1947 — يل ئچيدە بولسا، تشكيلى تارماقلارنى 3 ولايت قر — سحرالريغيچە ئولوق كينگەيتيب، يوقورى وە توۋەن دەرىجيلك تشكيلاتلارنىڭ تشكيلى قورولوشينى رەسمى برلەشكەن هالقيغا ايلاندوروشنى تماملايدى. امدى تشكيلى قورولوشقا آكتاف مضمون بيرب تشكيلات خذمتينى ئلغار علمى آساسدا آلغا سوروش مسئلەسى آلديمزدا تورودو. بونىڭ اوچون هر دەرىجيلك تشكيلات وە اعضالار نيمىلەرگە دقت قيلش كيرەك؟

1. خذمت اوستيدە تەكشورەش، كورسەتمە بيرش، خذمت دوكلادلرى اونسكوروب نەتيجە چقريب توروش اشلرى تشكيلى قورولوشنى مستحكملەشتە اهميتليكدور. بو خذمت كوپچولوك تشكيلاتلاردا برقەدر اجرا قيلينغان بولسيمو، لەيكن عربى كوميتيت، سومول، غولجە ناحيەلك كوميتيتلريدە وەسمىلە شەيدى. 48 — يل كيريشى بىلەن چاپچال ناحيەلك كوميتيدە 12 كون، نيلقە ناحيەلك كوميتيدە 3 كون، سويدوك، غولجە، توققوز تار ناحيەلك كوميتيتلريدە بر كوندين 47 — يللق خذمت اوستيدە دوكلاد تاكيبوه، تقدير — تنقيد بولغوزو-

لوپ، 48 — يىلاق خزمەتنى ايلاپ بې
رش اوچون ترتيب لايحەلار بەلگولو
توپ اوتولدى. بو يىل سويدوك ناحيەلك
كوميتيتى تەكشوروش، كورسەتمە بې
رش ئىشلارىنى جددى يولغا سېلىپ، خز
مت اوستيدە علاقيدە سوزت يەن آل
غا يلسلقيدا. امدىلىكدە يول — يوروق
قوللانمىدا كورسىتولگەن ھەقتىلك او
گونوش ئىشلىرى، وايون ياكى ياشلا-
توچ تشكيلاتلارنىڭ ھەقتىلك داكلاد تى
لش مجلىسى، آيلىق وە توچ آيلىق خز
مت داكلادى، خزمت مذاكيرە اشارىي-
نى، فيبرال آيىدا بولىدىغان مسابقەنى
تەلويىنى ئوز ترتيبيدە عددى وە تو-
لوق اجرا قيلش لازم.

2 — 47 — 48 — يىل ئىچىدە
ايكى نوبەت مركزى تشكيلاتلاردىن تو
بەن دەرىجىلك تشكيلاتلار اوچون علا
قيدە خزمت قوللانمىسى بولىدى. بو
يىللىق قوللانمىدا ھەر دەرىجىلك تشكيلات
لارنىڭ خزمت ايلاپ بيرش تشكىلەسى
وە خزمت يورگوزوش اوصولى كورس-
-تولگەن. ھەرلك تشكيلات خزمتىنى
الغا سوروش اوچون تشكيلات خزمتچى
لرى وە ھيئتلەرى قوللانمىنى تولوق
تحليل قيلىپ، يىللىق خزمتنى شونىڭغا
وە يول — يوروقلارغا آساسًا اشلەپ
بيرش كېرەك. شوندىق قىلغاندىلا اوز
گەن يىل كونەس، تيلاقاە سول، جيك

وە آراشاڭ ناحيەلك كوميتيتلاريدە
غان احواللار (خزمت اوستيدە ايتقان
نتيجە كورسوتەلمەسلك، ھتى بعضى
قتلاردا خزمت توختاپ قىلىش اشارى
كورولمەيدو.

3 — باشقوروچى اورگانلار ھيئ
رياست اعضالارى ھەرلك تشكيلات ت
مېتىگە، مجلسلەرىگە قاتناشقان حالد
عملى رھبرلك، تەكشورەش، تقدير
تنقيد وە نتيجە چقىرش اشلارىغا تو
لوق اشتراك قىلشى لازم. ھەرلك ت
كيلات ھيئت رياست اعضالارى شوبە
لك اوروق ئويىچە ياشلارنىڭ وە كيلى
دەپ تونولودو. 47 — يىل ئىچىدە ت
قا، آراشاڭ، جيت ناحيەلك كوميتيتلرى
كى آيرم ھيئت وەرياستلاردىن ئوز م
سئوليەتىنى تونومىشلارىمو بولدى؛ ا
لار، خزمت — ھەرلك تشكيلاتنىڭ -
نول خادىمى اوستيدىلا دەپ بىلدى
اگر موندىق چوشونولگەندە ھەرلك
تشكيلاتقا ھيئت وەرياست ـ ايلانىنىڭ ـ
جيتى قالمايدو. شو نوقتىنى اعتبارغ
ايلاپ، 48 — يىل يانوار ئاييدا اوز-
گەن يىلدىكى ھيئت رياستلر خزمت
يدىن خبر ايلاپ، نتيجە چقرش اوچون
ناحيەلك كوميتيتلرگە يول — يوروق
بولىدى. امدى ھەرلك تشكيلات ھيئت
رياست اعضالارى خزمتىنى ھقتىلك،
15 كونلوك مجلسكە قاتنيشش دەپ حي
سابلىسا ياكى قوروق ھەيكەللك نامىنى

كۆنۈرۈپ بولۇپ، ھەيئەت ئەزالىرىگە 3
نوبەت چىقمىسىز قاتناشمىسا، مەسئۇلىيىتىنى
ئۇنتۇمىسا، ھەيئەتنىڭ خىزمىتىدىن قالدۇرۇش
بىلەن ئىگىسىنىڭ تەنبىھ بېرىش لازىم.

4 — بەزىلىك تەشكىلات قالغان، قىي
لالمىغان خىزمەتلەرى ئوستىدە يوقورى
تەشكىلاتنى خەبەردار قىلىش وە ئىمكانىيەت
تېپىپ كىشى ئارقىلىق يوقورى تەشكىلات
دىن يول — يوروق ئىلىشنى ئوزلۇكسىز
يورگۈزۈش لازىم. حەركەت باكى مەنا
سىبەت توختالدى دىگەن سوز — ئەمە
بىرلىك قىلىش خىزمىتىگە دەخلى بەندى —
دىگەن بولۇدۇ. ئىش ئورۇنلالغاندىن
كىيىن علاقە بىزىشنىڭ نىيمە حاجىتى باره
دىيىش ئىلىك چوڭ كامچىلىقدۇر. ئەلبەتتە يو
قورى دەرىجىلىك تەشكىلاتنىڭ رەھبەرلى
گى توبەن دەرىجىلىك تەشكىلاتلارنىڭ مە
لۇماتى وە احوالىغا قاراب يورگۈزۈ
لىدۇ. يوقورى فەقەزواراق كىيرەك
دىگەن سوز ئەمەس، بەلكى تاپشۇروق
وە پىلاننىڭ ئورۇنلالغان، ئورۇنلالمىغان
نقطەلىرىنى ئوزلۇكسىز معلوم قىلىب تۇ
روش كىيرەك — دىيگەن بولۇ
دۇ. شو يىل غنوار آييدا ھەيئەت رەيىسدار
خىزمىتىدىن معلومات ئېلىش يورگۈزۈلە-
گەندە بو خىزمەتنى سويدوك، چاپەزن،
غولجە ناحيەلىك كومىتېتلارى اجرا
قىلغان بولسىمو، حربى كومىتېت وە
قالغان بىۋاسطە ناحيەلىك كومىتېتلار حاضرغە

چە كىچىكتۇرۇپ تۇرماقدا. (تارباغاتاي
وە آلتاي ولايەتلىك كومىتېتنى ساناققا
ئالمىغاندا)

بو بىر مىسال. مۇندىن باشقىلار
ئوستىدىمۇ كىچىكىشلەر بار. مۇندىن
كىيىن ئىشلار ئوستىدە خەبەر بېرىپ تو
روشنى، بولوپمو خىزمەت ئوستىدە بېرىلە-
گۈسى دا كىلاتلارنى واقتىدا بولالمايدۇ-
روشنى ئەسدىن چىقارماسلىق ضرور وە
لازىم. حاضر بو ئىشدا سويدوك ناحيە-
لىك كومىتېتنى ئاكتىپ ئىشلىمەكدە.

مەركەزدىن بىۋاسطە كورسەتمە ئى-
لىش ئوستىدە سويدوك، چاپەزە، توق-
قوز تارا ناحيەلىك كومىتېت باشلىق-
لىرى، قىزىل كورە، بورىتالا، سو-
مول ناحيەلىك كومىتېت كاتىبلىرى مەر-
كەزى تەشكىلاتقا كىلىپ يول — يوروق
ئالىپ كەتتى. بو ئىش ئەلبەتتە ياخشى
نەتىجە بېرىدۇ.

يەنە 48 - يىل گىرىش بىلەن ناحيە
لىك كومىتېتلارنىڭ ئوز ئارا اولگە
ئېلىشىش ئىشلارى باشلانىپ، بو حققدە
تاپشۇرۇقنى ئىلىك ئالدى بىلەن چاپچەزە،
سويدوك ناحيەلىك كومىتېتلارى ئورۇنلى-
دى.

5. تەكشۈرۈش وە تقدير، تنقيد-
نى كوچەيتىش، داوملىق يورگۈزۈش.
تەشكىلات انتظامىنى چىڭىتىشدا زور اھ-
مىيەتلىك. بو خىزمەت 48 - يىل كىرىشى
بىلەن غولجە شەھەر رايونلۇق كومىتېتلاردە

كوچلوك يورگوزولدى . ليلقا ، چيلـ
پەلزە ، سويدوك ، قزيل كورە ناحيەلىك
كومىيتلارىدە عمومىلاشقان تقدير ، تنـ
قيد اوتولوب ، خيلى اورغون تلاپچيـ
لەرنى بەردى . سمول ، تونقوز تارا ،
غولجە ناحيەلىك كومىيتلارىدە عمومى
مجلس اوتولسيمو ، تقدير ، تنقيد اوـ
تكوزين معلومات يوق . ديمەك ، انتظام
نيڭ يتەرليك ئەمەس . مركزى تشـ
كيلات 48 — يلدين باشلاپ ، 3 آيدا
بر مرتبە اعضالار اوستيدە تەكشورۇش ،
تقدير ، تنقيد يورگوزوشنى بەلگولەپ ،
يول — يوروق بولايدى . بو خدمتنى
خصوصا اوگونوش كروژوكلارىدين ــ ن
باشلاپ ترتيبلىك وە موافيق يورگوز-
گەندىلا انتظام اوچون ياخشى نەتيجيـ
لەر بەرگوسى .

6 . تشكيلاتيمزنىڭ خدمت ايديىيەـ
سى بويىچە مستقل حركت قيلدو . بو
يەردە شونى اويدان بيلىش لازيمكى
اعضالار البتە ، خلقچيلق سياستنى مواـ
فيق رەويشدە تورموشقا آشورۇش ، دولت
آپپاراتيدىكى ايشلارنىڭ خلقچيل آساـ
سدا آلغا بيسيشى اوچون موافيقلاشقان
حالدا برليك همكارلق مناسبتدە تو ـ
روب ، مصلحت ئەشلارىنى بولغا قويوپ ،
تثبيت قيلىش ، تكليف بيريش ، ايلـ
هاملاندورۇش يوللارى بلەن خدمت ايليپ
بارغاندىلا خدمتدە هر جهتدين اطرافـ
لىق موافيقيتلارگە ايگە بولغيلى بولوـ

دو . اونوتماسلقى بو ترتيبگە ئولوق دق
قلماى ، نظام ناميدىكى تشكيلات دئو
ريس بويىچە يورگوزوليدىغان خدمتـ
نى چوشەنمەى ، عمومى آلغا يوكسـ
لوش اوردىدا بعضى چوشەنمەسلىك ، كيـ
ليشمەسلىك ايشلارنى توغديرغان ليو
اعضالارمو بولوپ لونتى بو كاسچيلو
چيك ناحيەلىك كومىيت وە بعضى سيـ
لرگە كورە قسما حالا قزيل كورە
ناحيەلىك كومىيتىدىكى آيرم اعضالار
دىن اوتولدى . مەيلىين كيين بارليق
تشكيلاتلار بو اوردىدا علاحيدە اهميت
بيريپ ئيشلەشلرى لازيم .

7 . تشكيلات خدمتنى باشقورغوـ
چى اورگان خدمتنى بلەن رولىلانمايو
بلكى عمومى اعضالارنىڭ تشكيلات كوـ
چى اوچون چقارغان كوچيدين پايدا
ليناىدور . اگردە « تشكيلات خدمتى
باشقورغوچى اورگانلار بلەنلا حل بوـ
لودو » — ديياسە ، تشكيلات قورۇش
وە اعضا توپلاشنىڭ حاجتى قالمايدو . بو
اوردىدا ، تشكيلاتقا اعضا بولوشدا اعضـ
بولغانلارنى ئەگيشيپ ، ياكى خدمت
اوردونابرويىنى وە اوزىنى حسابلاپ ايشـ
سدا تشكيلاتنى واسطە قلشنى اويلاپ كر
گەنلەرمو يوق دەپ ايتالمايمز . بوچوـ
شەنمەسلىك ، زادلاقدور . شونىمو اي
نش لازيمكى ؛ برهر اعضا خدمتيـ
قالسا ، تشكيلات اونو گەلەمدين تلشـ
قيرى خدمت بلەن غمخورلوق قلشقا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

كوريشىمىز ، لېكىن بو ئىش مەموـ
رى حقوق دائيرەسيديكى چەك وە ياكى
تشكيلاتنىڭ حاكيميت ئيمەايك صفتىـ ى
بىلەن حل بولمىسا ، خفا بولوشلار يوق
دېگىلى بولمايدو . مانا بونى تشكيلات
ميداليدا چوشەنمەسليك ـ دەپ ايتيمز .
شونوڭ ارچون تشكيلاتقا اعضا بولوش
" مەموري ياكى حربي ياكى تشكيـ
لات اورگانلىريدا رسمى خلمتچى بولـ
سون " ديمەك ئەمەس، بلكى قانداقتو بولميـ
سون هەر جاي هەر مكاندا خلقچيلىق اوـ
چون بولغان كورەشنى ئيزچىل رەويشـ
دە كوچلەندوروب ، آلغا سوروش اوـ
چون عمومى ياشلارنى اويوشتوروش ،
تەربيەلەش وە خلقچيلقنى تورموشقا آشوـ
روش يولىدا كورەش قلش ديمەكدور .
بو حقدە تشكيلاتيمز نظام نامەسينىڭ 2 .
ماددەسيدا شونداق ديلگەن : " شرقى
توركستان انقلابچل ياشلار تشكيلاتى ،
شرقى توركستان توپرىغيدا ياشيغوچى
عمومى ياشلارنى اويوشتوروب ، اولارـ
نى ئيزچىل خلقچيل روحدا تربيەلەب
شرقى توركستان خلقينىڭ پارلاق استقـ
بالى اوچون وە ترقياتى اوچون ايلغار
علمى آساسدا كورەش ايلب بيريشنى
نيشان قلىدو " .

8 . اوگولوش وە ميتودلى چەكـ
لىك دائيرە دەپ بلمەسلىك كيرەك .
بونى ئيشتىكى سبب ، حاضر بعضى
اوگولوش كوروژوكيدا مذاكرەنى يوـ
قوريدين بەلگولىگەن سوئال دەبلا چوـ
شونوب ، مذاكرەنى فورمالنى حالدا
(يوزەلا) ارتكوزوب ، سولچە سوئالـ
نى بليب آسوق دەب، بو ريشغانلا يوق
ئەمەس . يەنە تقدير ، تنقيدايمو شو
مجليسكە كيليش ، سوئالنى بيلش اوسـ
تيديلا ايليب بيريش بلەن تاملاش يوق
ئەمەس . تقدير ، تنقيد اعضالار اوـ
چون لازيم بولغان پوتون نقطيلار اوسـ
تيدين بولوش كيرەك .

مونديين كيين مذاكرەنى امكانيتيـ
نىڭ باريچە سوآل دائيرەسيدين كيـ
ڭەيتيب ، كەڭ كولەمدە ـ خلق آرا ،
مملكت ، اولكە احوالى ، جمعيت ترـ
قيات قانونى وە علمى ماتيريالالارنى
قوشوب ، حتى مناظرەگە آيلاندوروب ،
مهيم نقطيلارنى قالدورماي بليب ايلش
دەريجيسيگە يەتكوزوب يورگوزوش كيـ
رەك . اوز آرا تورموش ، خدمت وە
جمعيت اوستيدە بولغان كامچيليق ، اوـ
توقلارنيمو چوڭقور مذاكرە قليب ،
توغرا نەتيجيلەرنى ايلش يەنە شو مذاـ
كرەنىڭ مهيم ئيشيدور .

حاضر بعضى اعضالاردا يوقوريدين
بيريلگەن سوآلنى آسان دەب ، ئەس ديـ
گوچيلەرگە چوشەنلوروب ، منفعت يىـ
رشدين باش تارتيدىغان احواللار هەم
سوآلنى ئەس دەب ، ئيزدەپ ، سوراب ـ
محنت قليب بليشكە جرئت قلالماي ،

مذاكره واقتيدا ، آچىلاب اوتقوزولوشىدىن
باشقىيىنى باشقاريدىغان اوسال عادەتلەر دا-
وام قىلماقدا . بو حال كوروش كېنگ او-
گولوش اشلارى اوچون ئېلك زيياندلق .
البتە بو كامچيلىقنى تمام يوقوتوش كېر
ركك .

شونىڭ اوچون كوروش باشقارى
ھەم كومىتېتنىڭ باشلىق وە هيئت رىيا
سەتلارى كوروشكلارنىڭ اوگولوش اشلا
رغا بويل علاحيدە اھميت بېرىش
لازىم .

عموما يېقوريدېكى نقطىلارنىڭ تو
لوق تەتبيق قىلىب ، اونى توساوقسىز بلەن
عملگە آشورغاندا البتە 48 - يىل ايچىد
دە تشكيلات خدمتىنى يېڭى بر قدە
آلغا سوركىلى بولودو .

ياشلار و ياشلار حركتى حققيده

توزگوچى : ليو گوك

(بېشى 1 - سانىدا)

2 . بىزنىڭدىكى بالىلار و ياشلار اه
گىنگىگى .

كاپيتاليزم جمعيتدە ، بالىلارنى ا
كىسىلو آتانسىيە قىلىش و اولاردىن فايدىلا
نش اشلاريمو اوخشاشلا عموملاشقان حادى
ثە بولوب قالغان . بېزا كاپيتاليستلارى
بلەن يەر ايگىلارى دائىم توختاتىن بولاق
ثش حقى بلەن بالىلارنى يالاب ايليب
او باش . كچىك اسكە كچىلراى لوئىتى ا
خر خدمت (بو گوتكى گرمانيەدېكى
باش يالالاما دهقانلارنىڭ خدمت واقتى
عموما 14 ساعتدىن اوشوق) و اه-
چىنشاق توروش بلەن زاد مىنلەيدو .
شولوگدەك كاپيتاليزمنىڭ دهقانلارنىڭ بو
اولوش جريانىنى تزلەشتوروش بلەن تها-
يتى كوپ سانىدىكى دهقانلار گا ايلىد-
شىپ كەلمى . دېهقانلار ھامەسى او-
تېگە يەر كىلەنگەن ايغىر ايجارە حقى و آ
واڭ سيلقلارنى كوتوروش اوچون ،
جز كاپيتال كوچى و قالاق تيغنىكى
احوالى آستىدا . زور بېزا خوجىلىق
اقتصادى بلەن علاجسىز رقابتلىشىب اوز
توروشىنى ساقلاش ، قامداش اوچون
كوچىنىڭ بارىچە اقتصاد قلش و تە
قلش بلەن اوز خوجىلوقىنى يورگو
زوشكە مجبور. مانا شولداق سبېلر بلەن
بىزبلاردىكى بالىلارنىڭ تەگىلىگىدىن بېزا
كاپيتاليستلارى بلەن يەر ايگىلىرى ته
يتى كېڭ كولەمدە فايدىلانماقدا .

لېنين : « ساعتنىڭ دېهقانلار اقتصا
دىغا بولغان تاعثيرى عاجيزراق بولوب
اونو ئوغا قاريغاندا ، كاپيتاليزمنىڭ بېزا
خوجىلوق اقتصاديغا بولغان رقابتى كو
لوگرەك . دېهقانلار اگر اوزى جفا
ليىب امگەك قلمىسا و اوز بالىلىرىنى قو
لاب يوروب حددىن اوشوق ئشلتمە

ـه، او چاغدا اولار اوز تورموشینی
توغداب، قامدیالمای قالیدو. دهقانلار
اوز امگەك كوچی بلەن كاپیتالیستلیكینیڭ
مسلیای وە تیخنیكا قالاقلیقینی تولدو و
دوشقا مجبور. اگر دهقانلارنیڭ بالی-
لاری نهایت ایغر امگەك قلیدیكەن، بو
حال اولارنیڭ ات 'لاقارینیو فاتتق اشلی
تیپ یەخشی پایدالیدان ایغینی كور-
ستیدو. شونوڭ بلەن دهقانلار اوز اق-
تصادیتی هر طرفلیمە ایلیپ بیرشدا، بار
اق كوچینی صرف قلیب، امكانیەتنیڭ
باریچە «اقتصاد قلش» چاریسینی قوا
لونوشقا محتاج» دیگەن

كونا جمعیەتنیڭ یەنە — صحرالیـ
دا بز، بر طرفدن كەمبەغەل ،گا
دای دهقانلار تورموشنیڭ قیینچیلیغید-
دین اوز بالیلارینی نەیتی ایغر اشلەب
چقریش دەمگیلیگە قاتناشتوروشقا مجبور
لیغینی كورسەك، ایكنچی طرفدین یەنە
كاپیتالیستلاری بلەن بەر ایگیلارینیڭ مو
كچیك دەمگەكچیلاردین فایدالینشقا دقت
قلیب، بو خل خدمت حقی چەكسز از
بولغان بالیلار اوستیدین فایدینی بوپ
ئیلشقا كرشكەنلیگینی كوریمز.

لینین نەچچە قیتم یەزیدیكی بالی-
لار امگیگینیڭ ایكسپلواتاتسیە قلینش قا-
نونلارینی آشكارە قلغان ایدی. او،
1913 — یبلی سینتەبر «پراودا»
گزیتیدیكی مقالەسیدە بو حالنی تەپتی
تفصیلی بیان قلیب، تورغون قنتلیك
متیریالارنی كەلتورگەن. مثلا،
او، شو واقتدیكی آوستیرییە ییزیلری-
دا، 16 یاشقا تولمیغان بالیلارنیڭ تەم-
گەككە قاتناشقانلاری بر میلیون ایكی
یوز مڭغا یەتكەنلیگینی هم شو وقتدا
گرمانیە ییزالریدا 14 یاشدین توۋەن
بالیلارنیڭ دەمگەككە قاتناشقانلاری آلتمیز
مڭدین آشقانلیغینی ایتقان ایدی.
دیمەك بوگونكی كاپیتالیستیك دولتلردی
سوزالیدیغان بولساق، اقتصادی بحران
ضربیدین ییزیلاردا بالیلار دەمگیگینیڭ
قوللونولیشی تیخیمو كەڭ قانات یایدی.
ییزیدیكی یاش لەشچیلار بلەن كمبغەل
دیهقان یاشلارینیڭ تورموشی تیخیمو خرە-
لیك توشكونلەشتی. فاشیستلار بلەن
بورژوا از صنفینیڭ دەوەرچیلیق اورو-
شینی یور گوزوش، تیارلیق كورش-
همدە اقتصادی بحرانیڭ قیینچیلیقیدین
قوتولوش اوچون دیهقانلار اوستیگە قویوب
ارتقان یوكی، دیهقانلارنی غایت گا-
دایلق وە اچارچیلیق تورموشقا ایچرەتمە-
دا. بوگونكی گرمانیە احوالی بوتون د-
نیاغا ایك یاخشی اثبات بولیدو. 1935-
یل 22 — دیكابر «مانیە خبری» ده
گرمانیە دە تورغوچی بر چیت دولت
مخبری شوندق بر احوالنی یازغان ای-
دی: «بوگون گرمانیە اوچرغان ملە-
تی نەرسینیڭ پتشمەلیك احوالی 1917-
دی

1919 — يىلقىچە بولغان قاراڭغۇلۇق
دورىدىن كېيىنمۇ تەجرىبىدە ئوتكەن
ئىدى. سوقۇش مانى ئىنتىلىق تەگىپىدە
قاتتان يىلىمىدا... مارشال كايتىڭنىڭ
گىرمانىيە خالقى بىرلا ۋاقىتتا چوڭ زەھ
بەرەك بىلەن كالا يېيىشقا ئىگە بولالايدۇ،
دېگەن ئاتالغۇ سوزى ئىشلىق — ئولۇك
جەھەتتىكى ھەقىقى قاتتىق كورسەتتى.
كالا يېغى، كالا گوشى، چوشقا يېغى
ۋە چوشقا گوشلىرىنىڭ كامچىل بولۇشى
دىن تاشقىرى دولەت تەقدىرى ئوچۈرۇن
ئىنتىك ھېسىم بولغان ئاتالق نان تامىنناتىنىڭ
كامچىللىقى تېخىمۇ ئاشماقتا. 6 ئاي
ئىلگىرى ھەپتىدە خىراجەت قىلمىچىلار نۇ
نى چامالىق بىلەن گوش، ماي ئورۇ
نىغا قۇرۇق نان يېگەن بولسا، ھازىر
نان ئورنىغا كاھۇسنا، چامغۇر يېمەكتە
دە. مانا بۇنىڭدىن كىشىنىڭ كوز ئالدى
دا ئوتكەن ۋاقىتتىكى ئورۇشنىڭ مەنزىرە
سى كېلىدۇ. شۇ ۋاقىتتىكى مەنزىرىنى
ھازىرقىغا سېلىشتۇرغاندا، سېلىش تې
خىمۇ ھەقىقەتلىشىدۇ.

يېزىلاردىكى ئىشسىزلار سانى كۈنلە
كولەمدە ئارتىپ، دېھقان ياشلىرى خا
طرجەم سىز تورمۇشقا يولۇقماقتا. تور
مۇشلىقلار كەمبەغەل دېھقان ياشلىرى
ئوز يەرلىرىنى ئىجارىدىن تاشقىرى، يەر
ئىگىلىرىنىڭ يەرلىرىگىمۇ ئىشلەپ بەرگەندىلا
ئوز تورمۇشىنى قامدىيالايدۇ. شۇڭلۇق

بىلەن ئەمەك يېزىلىدىكى ياش ئىشچىلارنى
ڭ ۋاقتى چەكسىز ئۇزۇرۇپ، ئىش
ھەقى مونتازامى ئازايىدۇ. يېزىلاردىكى ئىش
لىلار بىلەن ياشلارنىڭ ئولوشلارى مەنلە
درجىدە كوپىيىدۇ. كىچىك قىزلار بول
سودا موليىغا ئايلىنىپ؛ مەكتەپ تورمۇش
ياھىيىتە بولىشقا كرىپ كەتكەن.

دېھقان ياشلىرى ئىبدى جاھالەت، ناداللىق
تورمۇشىغا گىرىپتار بولماقتا ئىلالارنى
بۇ سوندا كاپىتالىست ۋە يەر ئىگىلىرى
طرفىدىن مەجبۇرى ئەسكىرى مەشقە تا
تىلىپ، سوقۇش مەيدانلىرىدا زەھەرلە
گۈللارىگە ئايلانماقتا. مانا شۇلاردىن كا
پىتالىزم يېزىلىرىدىكى ياشلارنىڭ دەھشەت
ھايۋان قاتارىدا، قۇللۇق، گادايلىق،
ئاچارچىلىق، ناداللىق تورمۇشىنى كو
چۈرۇۋاتقانلىقىنى كورگىلى بولىدۇ.

3. بورژۇئازى سىنىپىنىڭ
مەمارىفى ۋە ياشلار

ھەر قانداق جەمىيەت مەمارىفى بولمىسۇن
ئۇنىڭ روھى شۇ جەمىيەتتىكى ھوكۇمران
سىنىپنىڭ مەنپەئەتىگە قاراپ بەلگىلىنىدۇ.
كاپىتالىزم جەمىيىتىنىڭ مەمارىفى بولسا
بورژۇئازى سىنىپىنىڭ مەنپەئەتىگە بويسۇنى
دىغان مەمارىپ. ھەقىقى مەما
رىپ ھوقۇقى پەقەت ئاز سانلىق كاپى
تالىست ۋە يەر ئىگىلىرىنىڭ ئوغۇلى، قىز
لىرى طرفىدىن ئىگىلىنىپ، چوڭ كوپ
چىلىكنى تەشكىل قىلغان تەڭگە كىچلەر

ئاممەسىنىڭ بالىلىرى مەكتەپ دەرۋازىسىنىڭ
سىرتىدا قوغلانغان . « تەبىئىي كى ،
كونا مەكتەپلەردىكى دەرسلىكلەرنىڭ ھەر —
بر جوملەلەرى تولەمۇ بورژو آز صن-
فىنىڭ منفعتى اوچون يازالغان تولدورو-
لغەن بولوب ، او مكتب فقط صنفى دوم-
نى سىڭدورىلگەن بولسەمو ، بۇنى بىلە-
نى يالغوز بورژو آز صنفىنىڭ اوغول
قزلرىغا اوقوتىلدو » (لىنىن) .

بورژو آز صنفىنىڭ بالەسى يالغوز او-
زىنىڭ اوغول قزلرىغا وقوت شيلدىكى مە-
سد ، فقط اوزىنىڭ باليلرىنى ھكمران
صنفىنىڭ دىزارف كرچى (ارقا كوچ)
وە پرولىتارىيە ت صنفى بلەن ئەمگەكچى
دېھقانلر ئاممەسىنى ئېكسپلواتاتسيە قلىي-
دىغان كىيىنكى تيارلق كوچ قليپ يېتش-
تورۇشدىن عبارت . بورژو آز صنفى ئە-
مگەكچىلار ئاممەسىنىڭ بالالرىنى عام مە-
رف بولدىنىڭ سرتىدا شولوڭ اوچون توغ-
لانىدىكى ، اولار ئەمگەكچىلارنى دادزاق-
دا قالدوروشنى ئاھيتى خواھلايدو ، چون-
كى ، ئەمگەكچىلەرنىڭ بالىلرى بىرەر
بلىمگە ايگە بولوپ قالسا ، او ھالدا ھكو-
مدارلارنىڭ خاطىر جەمىلىكىگە خوف توغو-
لودو ، بعضى بر ئەمگەكچىلارنىڭ بالى-
لرى مەكتەپلەردە اوقوسيمو ، اولار فقط بور-
ژوئاز صنفىغا بوى سوندورغوچى عادى
دى بر ساواد قيلا ايگە بولايدو . امما
ھېچ معلوماتقا ايگە بولالمايدو » . اول-

راق مەكتەپلەردە اشچى ، دېھقانلارنىڭ بالا-
لرى تعلىم — تربيە آلىدو دېگەن-
دىن كورە ، تربيەلەنگوچىلەر بورژوآز
صنفىغا فايدالق بولوب ، اولار بورژو
آز صنفىنىڭ كېرەكلىك قولى قايتىپ
بورژو آز صنفىغا فائدە كلتوروب بې-
رەلەيدىغان ھم اولارنىڭ تنچ قوه اركن
ھر كتاينىشگە دەخلى يەتكوزمەيدىغان
بولوب چىقىدو — دېگەن لايقراق » .
« كونا مەكتەپلەر كاپىتالىستلارغا كېرەك
لك بر قانچە قوللارنى تيارلاپ چقىرى-
دو . كونا مەكتەپلەر عالملارنى كاپىتالى-
ستلار اوچون يازيدىغان و شولار اوچون
سوزلەيدىغان كشيلرگە آيلاندورودو »
(لىنىن) .

بورژوآزلار صنفىنىڭ معارفى بور-
ژوآزلا صنفىنىڭ منفعتىگە لايقلاشقان بو-
لوب ، كاپچىل و يالغان معارف بولغا-
ندىن ، ياشلارغا بارلق صاھەدىكى او
يېڭىلىقلرنى عالملارنى بېرەلمەيدو . مثلا =
بو جمعيەتنىڭ ترقيات قانونى ، ھر بر جە-
مەيەتنىڭ ازلاب چىقىش مناسبتلرى ،
خصوصا كاپىتاليزم جمعيتى چوقوم
ھلاك بولوب ، سوتسياليزمنىڭ مقرر كي-
اپ چقشى وە باشقا مۇھيم مسئلەلرنىڭ
ھەممىسىدىن بورژو آزلار صنفى بار-
اق كوچى بلەن ياشىرىدو . لېنىننىڭ تې-
گېنى توغرا : « كونا مەكتەپلەر اوزىنىڭ
اششالمسىنى ھر بر جھتدىن تولوق ايلىك

ياشنى تربيه آلغان كشيلەرلى يەتشتوروب، اولارغا بتون شادە يكى عالملارنى بيروش دەب اعلان قليدو. بز بلميزكى بو، بتونلەى يلغان. چونكى بو جمعيت صنفى آيريما اوستيگه قورولغان، آدەملر بولسا، ايكسپلوآتاتسيه قلغوچى وە ايزلگوچيلارگه آيرلغان.

بورژوازلار صنفينك تاريخ وە فەن اوستيدكى هر بر مسئلەلرنى بيشكه كەلسەك، اولار بتونلەى سوبيكتيۋلىنى موقيەدە توروب، اوز صنفينك منفعتينى كوزلەش بلەن، بوقيسم ئيدياليسمنك خلاصينى چقريدو.

مونداق معارف روحيەنك ياشلارغا بەرگەن زيانى ئيتب توگەتكوسز دور. كونا مكتبلر بولسا، خودى اودەك يېقيديغان جايغا اوخشاش بولوب، او اوقوچيلارنى ئيزيب، برهوزچه كيرەكسز، قورۇق، موجمل جمعيةكه قلچه فايدە بيرلەميديغان پالملارنى آلنوزيدو. اونداق پالملار كشينك ميگيسينى قوچوب، ياشلارنك هەممەسينى بر نسخەدين كيليب چققان تش بەجرگوچيلرگه ايلاندورودو» (لينين).

شونداق قيلب پرولىتار صنفى بلەن امگەكچى دەقانلارنك كوندەكا ييتاليستلار بلەن بەر ابكيلارينك ابزيـ

شى وە كوندە مكتبلرنك ايكسپلوآتاتورلار چاق-گەيدا بولوشى بلەن باشلار آخرى نادان، بيامەر بولوب كيتيدو.

توندين باشقا معارف جهتدە «كونا كاپيتاليز جمعيتيدن بزگه بەرگەن توزغون سازاق زيانيدن بري، اوقوش كتابى بلەن عملى تورموشنك آيريليشيدور» (لينين). كونا معارف ياراقى كوچى بلەن اوقوچيلارنى مكتب اچيگه قاماب، اولارنى عملى تورموشنك دولقونلاريدين آجريتب تاشلايدو. كونا مكتب ياشقورغوچيلارينك اوقوغوچيلارنى تورموشدين آجريتب قويشيديكى سبب، اولار اوقوغوچيلارنك اجتماعى هركتگه قاتنيشيشيدين قورقودو. چونكى، اوقوغوچيلار جمعيتنك سياسى مسئلەلرينى براز اوقوب قالسا، اوچاغدا اولار هرحال كونا توزومگه قارشى توروب، امگەكچى انسانلارنك آزادلق حركتيگه قوشولوب كيتيدو.

اوقوش كتابلرينك عملى تورموشدين آجرلمايشى بولسا كونا جمعيتنك كشينى ئينك غضبلەندوروديغان بر كوروتيشيدور. چونكى اوحال ياشلارنك توزغون قيمتلك عمرينى بيكارغا صرف قلدوروب، توزغون اولوغ ايشلارنك ايجاد قلنيشيغا توسقون بولودو.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكىتى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئەمدى بىز بۇرژۇئاز صنف معارفى
نى چىركاۋ بىلەن بولغان مناسبەتىگە
قارايدىغان بولساق، بىر قانچە كاپىتالىست
نىڭ مەملىكەتلەردە مكتبلار بىلەن چىركاۋنى
ئايرىپ بولمايدۇ. چۈنكى بۇ ئىككى خىل
معارفنىڭ ئۆزى عمومى بىر مقصدنى، ئادا
قىلغۇچى بىر ماشىنە بولۇپ، ئو ئىككى
سىنىڭ ھەركىتى بىر-بىرىگە نهايتى زىچ باغلى
دۇر. بىز دائم كۆرىمىز كى، تورغۇن كە
تا مەكتەپلەر تمام دېگۈدەك مىسسىئونېر
لارنىڭ قولىدىدۇر. ئولار بالىلار بىلەن ياش
لارنىڭ ئارىسىدا ناتوغرى تعليم — دىن
يەنى بۇرژۇئازىيەنىڭ قصدى — ياشلار
نى جهالت پەردىسىگە ئوراش.

. . . .

ئىمپېرىيالىزمنىڭ كەلگۈسى زارقالغان بىر
كۈنىدە، قصد — كاپىتالىسىمنىڭ مەھايكە
لەرنىڭ خلقلارغە حكمرانلىق قىلىشدىكى
جادوگرلىكىدىن عبارەتدۇر. مثلا، موسى
يور: موللىسىدىق بولسا، بىر خىل دىننى
قارشى دېگەن. ئىتالىيە ياشلارنىڭ مكتب
لەرنىڭ دەرسلىكلىرىدە ئانجىل بىرلا
كشىنى شبهەلەندۈرمەيدۇ. چۈنكى ئو
ئەگرىلىكنىڭ كۆزىنى، فاشىزم ئۆزى خۇد
دى شۇنداق. بۇنى مناظرە قىلىشنىڭ حا
جىتى يوق، چۈنكى بۇ بىزنىڭ تعداد
بولمىسۇن ۋە ئولۇغ موسولىنىڭ
فكرى كورەشىدە دېگەن — ۋزارد
لار.

دانا بۇ بولسا، فاشىزمنى دىنى-
لەشتۈرۈدۇ، كوندولاۋنى ئۇرۇشقا سىڭ
دۈرۈدۇ، خالقنىڭ روحى جهتدىن ئىطاعتى
نى قولغا ئېلىش بىلەن ھەممە زېرىسىنى فا
شىزم ئۈچۈن قربان قىلدۇرۇشدۇر. ھەم
بۇ موسولىنىڭ خلققە حكمرانلىق قى
لىشدىكى جادوگرلىكىدۇر.

ياپون جهانگىرلىكى ئوزىنىڭ سامو
رايچىلىق روحىنى كۈچەيتىدۇ، خلق
قە: «ياپون پادشاھسى بولسا، پەيغەم
بەر (تەن جاو شېن) نىڭ ئولادى» دەپ
ئۆگەتچىلەر ئويىدا حتى ئالى مكتبلەردە
مۇ كوچىنىك باۋچە بوددا دىنىنىڭ
جهالتىنى ئارتىدۇ. بوبو، ياپونىيەدا
ئوشبۇ خلقنى مەس قىلىپ، ئاسارەت
كە چۈشۈرىدىغان جادوگرلىكدۇر. شۇ
نا شۇ بولار قىيار دىن؛ كونا جمعيت
معارفنىڭ حكمران صنفنىڭ صنفى غەرەز
لەرىنى قانچىلىك چوڭقۇر ئەكس ئەت
تۈرگەنلىكىنى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ ياش
لارغىمۇ قانچىلىك ئېغىر بالايى — ئاپەت
لەر كەلتۈرگەنلىكىنى بىلگىلى بو
لىدۇ:

4. ياشلارنىڭ سىياسى ئورنى ۋە حقوقى

ياشلارنىڭ رېۋاجلىنىشى ۋە ئىستىق
بالى كونا جمعيتدە اعتبارغا ئېلىنماي
دۇ. چۈنكى كونا جمعيتدە ياشلار ئا
گىگى ئىكپلوئاتاتسىيە قىلىنىدىغان ئابىيېكتى

مىثلاً عبارەت شونىڭ اوچون ياشلارنىڭ ئىرادە
سى وە حركتى جمعيت اوچون ابە
دىيلىق قالمايدو، ياشكى كاپىتالىست
لار وە اولارنىڭ قولچوماقلارى طرفىدە
سىن تعريب كوز بىلەن قارىلىدو.

بورژوار صنفى ياشلارنىڭ سياسە
كە ارىلىشىشىدىن ئىشتالى قورقودو.
شونىڭ اوچون ياشلارنىڭ سياسەتكە قاتن
ئىشىشىغا نهايت دوشمەنلىك بىلەن قا
راپ چەكلەيدو. شونىڭ بىلەن بعضى
دەيمۇكرات دىب اتالغان دولەتلەردىكى ياش
لارنىڭ سياسى حقوقى نهايتى قاتتىق
چەكلىنىپ اوبرغانلىقىنى كورىمىز.
فاشىست دولەتلەردىكى ياشلارغا كەل
سەك اولار هيچ قانداق ئەركىنلىكنى
ئىشرغىبو ئالالمايدو.

دەيمۇكرات دىب اتالغان كاپىتالىستىك
دولەتلەردە 23 ياكى 25 ياشقىچە تو
رمىشتىكى ياشلار يىشوتلىق ئىگىلىك سا
لام حقوقىدىن محروم قىلىنغان. ارسا
ق سايلام حقوقىغا ئىگە بولغان ياشلار
بولسىمو، اولار يىنە مولوك يىلام دىن
ئىسى ئىلتىوراق بىلى ملى چەكلى
لىك چەكلىنىدو، دولەت اپپاراتىنىڭ سا
ھەسىدا قاتتىقتا ياشنىڭ چىكى بىلەن
ئاقلارنى سياسى حقوقىدىن محروم قى
لىش حكمران صنفىنىڭ ويناكسيون سىيا
سىيلىرى بولغاندىن مسئلە نهايتى اوچوق
دوڭكى بىلەن بولوبمو قولىنالو صنفى

سىنىڭ ئەمگەكچى ياتارى انقلابى دوھا
نىيانى باي بولودو. اولار بورژوار ص
نفىنىڭ دىيناكسيون قرار ياكى بويرو
قلارنى چقرىب ادزىن قيلىش وە اجرا قى
لىشرىنى چوقوم ئوسودو. اولار مەن
ئەكشار عاممەسىنىڭ منفعتىگە وەكىللىك
قىلىب مسئلەنى ميدانغا قويودو. وە حل
قىليدو. شونىڭ اوچون بورژواز صنفى
ياشلارنىڭ سياست وە دولت اپپاراتىنىڭ
ئىشلىرىگە قاتنىشىشىنى منع قيليدو.

سياسى ئەركىنلىك حقىدە ايتسە:
سياسى ئەركىنلىك بولسا، خلقنىڭ اوز
حق عاممەسىنىڭ دولت اشلىرىنى ئىدا
رە قىلىش ئەركىنلىكىدور. سياسى ئەر
كىنلىك بولسا خلقنىڭ پارلامېنتقا وەكىل
سايلاب بيرىش ئەركىنلىكىدور. خلق اوز
زى سايلىغان پارلامېنت - لا بارلىق آ
سىنى قانوننى مذاكيرە قىلىب اعلان
قىلالايدو، هەم بارلىق باج - كىرىمەلەرنى
بەلگولەيدو. سياسى ئەركىنلىك بولسا،
خلق بارلىق مامورلارنى سايلاشقا حقو
قلوق وە مجلسلەرنى ئىچىپ بارلىق دو
لت اشلىرىنى مذاكيرە قىلىشقا حقوقلوق
هەم هرقانداق ورخصتدىن اردمەى كىتا
ب وە گيزىتلەرنى نشر قىلىشقا حقوق
لوق دىمەكدور.

شونداق بولسا ئەدىلا ئەركىنلىكنى
ئىنغرغا ايلاشقا مومكين. لىكن بورژواز
صنفى موندال قىلىشنى خالىمايدو، عك
سىچە او، قاتتىق چەكلىمەك وەھنى خلقنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بو خيل مەقسەدىنى بەتونلەي يوقۇ تۇشنى ماسىگە آشۇرماقچى. چونكى بورژۇئاز صنفى اوز صنفى نفوساوق اورونىنى اشغال قىلغان اورگان وە نيختلارنى قوغودىغاندىلا ئەزگوچىلەرنىڭ حكمرانلىق حوقوقىنى ساقلاپ قالالايدىغانلىقىنى بىلەدۇ.

حكمرانلار صنفى شونىڭ بىلەنلا قالمايدۇ، حتى ياشلارنىڭ منفعتى اوچون ...ئىلغان سوزلەر كە، ياشلارنىڭ بىرلىشىي ...ى اوچون تشكيل قىلغان تشكيلاتلارغا، ياشلارنىڭ يىغىنى هەم نشرىياتلىرىغىچە ...و آرىلىشىدۇ وە قول سالىدۇ. حاضر فاشيست دولتلىرىدە فابرىكا، ادارە، مكتب ياكى كوچىلاردا توپ - توپ كشى توپلوتوب صحبتلىشىشكىمۇ امكانيت قالمىدى. چونكى جاسوسىيە هەم ژاندارمىلار آرىلىشىپ آلىدۇ وە قوغلاپ تارقاتىۋىتىدۇ.

كونا جمعيتدە، ياشلار اعتقاد وە مفكورەدە ئەركىن بولالمايدۇ. بورژۇئاز صنفى وە يەر ايگىلىرى ياشلارنى مەجبوراوق بىلەن «مقدس كتاب» وە «حكمرانلار» آلدىدا سجدە قىلدۇرىدۇ. اونىڭدىن باشقا هيچ قانداق اوي - فكر وە حركتكە امكانيت بەرمەيدۇ. «ياشلار ناھايىتى مولايىم صفتلىك تربيەنى ساقلاش» دىگەندەك سوزلەر حكمرانلارنىڭ ياشلارنىڭ انقلابى مفكورە وە حركتلىرىنى ئەزىشىگە تورغۇن امكانيتلەرنى بيرەلمەيدۇ.

«هەربىر كىشى خالىغىنىچە اعتقاد قىلىشقا تولوق ئەركىن بولۇشى كېرەك بولۇپلا قالماستىن، بەلكى هەرقانداق اعتقادنى تارقىتىشقا وە هرقانداق اعتقادنى (مسلكنى) اوزگەرتىشكىمۇ تولوق ئەركىن بولىشى كېرەك» (لېنين).

ليكىن بورژۇئاز صنفى ياشلارغا بو ئەركىنلىكنى بەرمەي خالىغانچە، كوچەنىڭ باۋىجە چىرىك وە ئەتۇر حركتلىك مفكورە بىلەن ياشلارنى زەھەرلەيدۇ.

بورژۇئاز صنفى شونى ياخشى بىلىدىكى، ياشلار بولۇپمۇ ئەمگەكچى ياشلار بىراز ئەركىن بولسىلا، تەبىئى آمانلىق بىلەن اوسۇپ، كونا جمعيتنىڭ ئەتور حركتلىك كوچىگە تيغيمۇ كوچلۈك ضربە بېرىدۇ. بو حقدە لېنيننىڭ ايتقىنى ناھايىتى توغرا: «سياسى ئەركىنلىك اشچىلارنى بىرىولى - لا كەمبەغەللىكتىن قوتقۇزالمىسىمۇ، ليكىن اشچىلارغا كەمبەغەللىك بىلەن كورەش قىلىشنىڭ قورالىنى بېرەلەيدۇ. كەمبەغەللىك بىلەن كورەش قىلىشدا اشچىلارغا اوزلىرىنىڭ اويۇشىشىدىن باشقا ھېچ بىر چارە يوق! اگەردە سياسى ئەركىنلىك بولمىسا، ميلليونلىغان خلقنىڭ اويۇشىشىغا زادى ئەركىنلىك بولمايدۇ».

كونا جمعيتدە ياشلار سياسەتتىن چوقوم محروم قىلىنغانلىقدىن اولا

اقتصاد، معارف، ئه‌مگه‌ك، حفظ صحت -
همه، هر بر جهته‌دیکی حقوق وه کفا
له‌تکیمو اوخشاشلا ایکه ئه‌مه‌س، مثلا=:
ئه‌مگه‌كچه کفالتیگه ایگه بولوش حقوقی-
نك معنیسی — باشلار اشسز قالغان
دا، دعوات مشغول بولوب، اش تیپیب
بیریشنی کیره‌ك بولی عمله‌گه آشو
دوش ئوهایتی ئه‌مه‌س. ئه‌مگه‌کچی باشلار
نك اشسز قیلیشی، اوقوشسز قیلیشی
وه آغویب قیلیب، سلامه‌تلیکنه‌ئه‌مه‌ی قیلیشـ
لری توغرو سیدا ایکسپلو آتاتور لار
بیله‌ن حکمرانلار قلچیلکمو ایچنمایدو،
رادی کاری یوق.

شو کللاشقان بالیلار بیله‌ن باشلار
زاوودلاریدا دهشتلیك حاللارغا اوچرایدو،
خدمت واقتینیك قورقونوچلوق اوزوره‌و-
شی، ئه‌مگه‌ك شرائطینیك اوساللیغیشی،
بالا وه یاش اشچیلارنك ساغلاملیغینی
نهایتی ایغر زیانلارغا بولوقتو رودو،
دولتمو قانونی چه‌ته‌دین منع قلمایدو
وه آریلاشمایدو، بعضیده بوتوغرولوق
قانون — فرمانلارنی اعلان قلسیمو،
او، یاغوز قغز اوستیدیلا قالیدر،
چونکی کاپیتالیستلار اونی خالیغینچه
اوزگه‌رته‌له‌یدو، جریمه‌ی قوبالای-
دو. مانا بولاردین کونا جمعیته‌دیکی
قانون وه حقوقلار تمام کاپیتالیست وه
یه‌ر ایگه‌لریتك چاکلیگیدا بولوپ،

بتونلمه‌ی ئه‌مگه‌کچیلار عامه سینی ا-
زش اوچون اشلانیدیغا نلیغینی کور-
گیلی بولودو.

تیغی بورژوازلار صنفی "بتون
خلق"نك آبستراکت ئه‌رکنلیگینی، بلا-
غان تنچلق وه باشقیلار بیله‌ن باشلار-
نی آلدایدو. یعنی اولار آبستراکت ئه‌رکنلیك
بولغان ئه‌رکنلیك وه حقوقلار بیله‌ن م-
فی آیریما وه قاریمو — قارشیلقنی بو-
شورودو. اولار تیغیدیودو الیرم‌نك ئه‌ر-
کنلیگینی تیارلاش بیله‌ن خلقلرنك بیشی-
نی قاپاق قلیپ، یاولق اورولار بیله‌ن
اوز صنفیغا بوی سوندوروش مقصدی-
گه یه‌تمه‌ك بولودو. ستالین بورژواز
صنفی‌نك موندان ئه‌رکنلیگینی قوش
ترناق اچیدیکی ئه‌رکنلیك دیب آتیغان،
او قاش یاپلامای، آچ، یالانگاچ بوردیگه‌ن
کشیلارده هیچ قانداق شخصی ئه‌رکن-
لکنك بارلیغینی ایرلایمایمه‌ن، یالغوز
ایکسپلوآتاسیه بولوق قلنغان یه‌رلارده
اشسزلك، گدایلق بولوق بولارده‌، وه
ئه‌تیگه خدمتسز، نانسز، چایسز، ئه‌مای
یه‌یدیغان قاچاسز قالارمه‌نمو دیب قایغو-
دولمایدیغان یه‌رلارده‌لا حقیقی ئه‌رکنلك
بولودو. مانا شوندان اجتماعی تو-
زومدیلا؛ قه‌غز اوستیده بولا-
میغان حقیقی شخصی ئه‌ر-
کنلیکنك بولوشی ممکین" دیه-
یدو.

بورژوازی صنفینینک بوزولوشی وە
غەزی هیچ واقتدا تومورده‌ک فاکتنی
ایدی بوشورالمایدو هم ئەمگەکچی
خەلقلارنینک ئەرکینلیک وە حقوقنی قولغا
ایلیش ایچون قیلغان کورەشینیمو بوغو
نالمایدو .

(دانیەل پاو)

دەلیل .

مترجیمی : د . نورمحەممەدئوف .

خطای پلوتوکراتیسیەسینینک(1) تورت عائیلەسی

آۋارین

خوانخە دریاسینینک پات — پان زورسو تائسفینی بیلەن گومینداڭ کیملی بوز ایلیگە شو جەبیلەن یوقوردینغا یور گوزبولانقان . چەکسیز تشویقاتینینک هیچ بیر قیمی یوقتور . هر کونی هر سا- ئەت خطای مستبدچیلارینینک تشویقاتچیلاری گومینداڭ توشبدە و لوگیدا خطای خل- قینینک بخت — سعادتینی اویلایدو دەپ تکرارلیبداند .

گومینداڭ پروزبابلاری (افەالەیە- لاری) بارلق تشوقات آوازاری ارقیلی لیق : گومیندانکسز خطای یوق رەجاک گەیثی خطاینینک پیغمبری ، دەپ واقی راشماقدا . شونینک بیلەن بر واقتدا او لار خطای دیموکراتیەسینی بارلق بات- مان تل بیلەن سوکوپ ، اوز اربابلاری نی بارلق روحی وە تنی بیلەن خطای انقلابی تیلیک آنیسی ، سوداسینکە بە- راکن دەپ تصویر قلشماقد .

لیکین اوز فضیلتلارینی داورانگ ئی ایتیغانی وە بتون خطاینی اوزینینک قی- مولال حکمرانلیغیغە ایلانتوروشقا اورون- غوچی آچ کوز ، تماگەر پلوتوکرات- لار خلق غەزەبینی ارچون کورەش قاش طنطنە یمردیمەینینک آستیدا بوشوردو- غان .

پروفیسور چینک بەی دنیک ، خطای نینک تورت عائیلەسی ، دیگەن کتابی اوتکەن ییلی ... شهریدە نشر قیلین- غان بولوب ، گومینداڭ پلوتوکراتلاری- نی فاش قلشقا بیغیشلانغان . بو کتاب دا ، اوتموشدە هەمگە معلوم بولغان ایش لارنی ئومومیلاشتوروب کورسەتکەن بول سیمو ، لیکن گومینداڭ ئەربابلاری و اولارنینک طرفدارلارینینک هایت احتیاط لیق بیلەن خلق جماعتچیلیگیدین یوشو- روب کەلگەن سرلەری اشپاتلانغان . کتاب دا دەلیللیک فاکتلار کەلتورولگەن و لوب ، معلوماتی خطایدا کیینکی 20 یل لار داوامیدا حیساب ز بایلقارلی بولاپ

1) بایلار حاکیمیتی ،

ئاتالغان تورت فېئودال كومپرادور (2 ئائى-
لەسى بارلىقىنى ئاشكارا قىلىپ كورسەتتى .
سوز بو يەردە جاڭكەيشى ، كوڭ
شياڭشى ، ئاغا — ئىنى چېن گوفو ۋە
چېن لى فولار ئائىلەسى ئوستىدە كېتى-
ۋاتىپ بارماقتا . پروفېسور چېن بەي دا
نىڭ كورسەتىشىچە بو تورت ئائىلەنىڭ
ۋاستە اظارەسى آستىدا خطاي ۋە چەت
ئەللەردە بولوپ 1946 — يىلى 20 مىل
يارد آمېرىكا دوللار قىممەتىدىكى بونكو
لىدىغان ۋە يرنكلەمەيدىغان ملكى بار .
گومىنداڭنىڭ كېينكى 20 يللق تا
رىخى — بو تورت پلوتوكرات ئائى-
لەنىڭ كوتورولوش ۋە يايىش تارىخىدور .
ئولار ئوز روللرىنى مەيدە سودىگەر ۋە
مەيدە پايدىخورلقدىن باشلاشقان . جاڭ
كەيشىنىڭ ھر قانداق ترجىمە حالىدىن ئو
نىڭ ئوز ۋاقتىدا شاڭخەيدىكى برژا
(زاۋودلارغا ئىشچى تېپىپ بېرىدىغان
ئوردون) دەللالى ئىكەنلىكىنى بايىش
مكىن . 1918 — 1923 - يللاردا ئوا-
مىدا شانخەي برژاسىغا چېن گوفو ھەم
كرىپ ئىشلەشكە باشلىدى . كوڭ شياڭ
شى بولسا ، « خطاي ئىڭ تورت ئائىلەسى »
كىتابى آفتورىنىڭ سزىپ كورسوتىشچە
ـەنشى ئولكەسىدىكى سەرراب ئائىلە-
سىدىن بولوب ، خېلىلا ۋاقت آتا كسبى
بلەن شغوللانغان . شونىڭدەك ـوك
زىدىن ھەمپاشلق ۋاقتلرىدىن باشلاب

فينانس باشقوروش ۋە كارخانا ئىگىسى
بولوب كەلگەن .
بولارنىڭ ھەممىسى ماجرالاردىن
كېيىن (چېن سولانغىدىن) خطاينىڭ
لاي -ۋىيدىكى ئوششاق بانكلار ئېلىش
موشونىڭدەك يوز مىڭلىغان يرتقوچلار-
چېن سو لانەسى بېرىلگەندىن كېيىن
زور خطاي ئېلىنىڭ شەھرلىرىدە يالق ئ
دەب كېزىب يوروشكەن ئېدى لېكىن
بو تورت يرىك فېئودال كومپرادور
آكولا (يرتقوچ بالق) ۋە بيوك ئژدىها
ئېلىنىڭ حاكمى بولوب آلىبتى .
پروفېسور چېن بەي دا بو ۋاقىتلار
نىڭ ئوتمۇشىنى تصويرلەيدو . تورت ئا
ئىلەدىن 3 ئائىلەنىڭ بر — بىرى بلەن
توغقانچىلق مناسبتى بار . جاڭ كەيشى
ۋە كوڭ شياڭشىلار سوڭ زىۋېنىڭ بر توغ
قان قېرىنداشلىرىغا ئويلەنگەن . ئاغا-ئىنى
چېنلار بولسا ، بو ئائىلەلر بلەن ئو
زوندىن بېرى شېرىك علاقىدە بولوب
كەلگەن . بولارنىڭ ھەممىسى ئوز حركە
تلىرى ئىلە بىر-بىرىگە شەرىك بولۇپ شو
ۋاقتىدىكى خطاي وضعيتىدە سىياسى
كەنىڭ بېيىش ۋە كوتورولوشىدە ئېنىق
بولوشىنى يالپ ئالشتى .
دەسلەبكى ۋاقتلاردا ئولار سۇن جۇڭ
سەن بلەن توغقانچىلقدىن پايدىلاندى .
بيوك انقلابچى سۇن جۇڭ سەن سوقوزى

2) يەرلىك كاپىتال بلەن چەت ئەل كاپىتالىنىڭ ئوتتورىسىدا دەللالق قىلوچى-دېگەن

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىگى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

وىننىڭ 3 - ھەشپىرىسىگە ئوبلەنگەن .
سوڭ جوڭ سانىنىڭ خانىمى ئوزىگە ئوخ-
شاش (قرغىن رەسلىق انقلابچى ايسى .
سوڭ جوڭ سەن برنچى جهان اورو
شىدىن كېيىن كانتوندا انقلابى حكو-
مت تشكيل قلغاندا ، سوڭ جوڭ سەن
رئيسىنىڭ ئونقانلرى بو حركتگە قو
شولدى . كېيىنرەك بولارنىڭ ئىكى حكو
مته باخشى پوزىتسىيەگە ايگە بولوش
مقصدلرى بلەن حركتگە قوشولغانلقلارى
ايقلاندى . اولار سوڭ جوڭ . سەننىڭ
انبغا وە بارلق خطاى خلقىنىڭ اشىگە-
خانت قىلىپ شەخسى بايىش وە كوتو
رلوش بوليغا كىرىشىپ كەلدى .

سوڭ زى ۋېن اوز سياسى حركت
نىنى سودا نظارتى وە كيىنرەك مركزى
بانكا مدىرلىك سوقەدىن باشلىدى . كوڭ
باشدا صناعت مىنىستىرى وە گواڭ-رلك
ارلگەسى ماليە سىنىڭ باشقارغوچى-
سى بولدى . جاڭ كەيشى پاوپولىيەدىكى
نوكىنو حربى مكتبنى پوتورىب كىت-
ب ، حربى بولدا ئىگنى بلەن خو گپو
حربى مكتبىنىڭ باشلاقى مەپوستىدا اور
نشدى . جاڭ كەيشى سوڭ زيوين وە
كوڭ شياڭشىلار بلەن فقطلا 1927 -
يىلا تونقان بولدى . جاڭ كەيشىدىڭ
شانخەيدىكى بىرزا حر كتلرىدە شىرىك
بولوپ كەلگەن چىكى گرو قو يىكى حكو
مت چىكىشىدىن كېيىن گومىندا كىدىكى
رهبرلىك اورنىدا بولدى . سوڭ جوڭ
سەن وفاتىدىن كېيىن ، بوشير كاي گو
مىنداڭ حكومىتىدىكى مهيم وظيفەلارنى قا
لدىرىپ چقارمىدى .

جاڭ كەيشى آستا - آستا گومىن
داڭ بارلق قوراللق كوچلرى باش قو
ماندانلىق بوسغىدا چىقتى . او ارمەنى
اوز قولىدا ايلپ توروب ، هيچ بر قيىد
چيايقسز حكومت باشلىقى بوسقىدى .
گومىنداڭ بولبانچىلىقى دولت بانكالار
انقافى رئيسى اورنىنى ايگەلەيدى . وە او
زىنىڭ آرتىمىدىكى اوغلىمان كشىلەرنى
اورونلار بلەن تامىنلەيدى .

كوڭ شياڭشى وە سوڭ زىۋىن-
لار هەمە وقت دىگىدەك بى واسطە ما-
ليە سودا وە صناعت دائرەلرىدە حر
كەتلىنىپ كېلاشتى . ماليە سودا ، صناعت مىنس
تىرلىك اورونلارى ، ياكى دولت بانكا
لرىنىڭ مدىرلىكى الارنىڭ قولىدا بو-
لوپ كەلدى . حتى ولارغ حكومت رئيس
لىكى اورنىنى ايگەللەش وقتى هەم بول
غان .

آغا ئىنى چكلار بولسا ، فقطلا
گومىنداڭ پارتيە آپپاراتى وە اونىڭ مخ
فى اشلارىنى باشقوروپ كەلگەن . لەيك
ين اولار كېيىنكى يللاردا توپ توغ
رى سودا وە ماليە وى حر كتلرىنىڭ قو
بوق ولالرىغا كوچوتتى .
توزت عائيلە اعضالرى دولتنى مدىرلىك

اودوللارنى ايگەلەش بلەن بىرگە اوز
لرىنىڭ شخصى كارخانەلرى ، يعنى صنا
عت ، تقليات ، يزا خوجلوغىنى وە شو
نوكبى-ك بانكا ئاللىرلرى هم سودا
فبرمالرى تشكيللەشتوردى وە اولنى بىرك
سەلدوروشتى .

توركت عائيلە حاكىمىيتگە ايگە بو -
لوب توروب بى واسطە ماليە وە سناعت
ميدانيدا حركتلىنىش بلەن اوز قوليغا
اوزلرىنىڭ دەستلەبكى پلوتوكرات حركت
لرىدە اويلىيەيغان تورغون مقداردىكى
بايلقلارنى كرگوزوب آلدى .

چيڭ بەى دانك كتابى توركت عا
ئيلەنىڭ تەلديكى حسابسز تورغون ملى
بايلققا ارزلرى ايگە بولوشدا واسطەبى
لوب بەرگەن بعضى اوسول ، پروژين
وە تەپچيلك لەرنى فاش قايب كور-
سوتيدو .

موئلىق اوسوللاردىن مهمى ، جها-
نگيرلكدى اوروش پرست وە پايدىخور
لار حكوميتىنى توايغا ايليوالغوچيلارنىڭ
اوسىتيدىن نظارت قلشنى منع قليديغان
خطايديكى گومينداڭ توزومى وە ايچ-
كى اوروش حساپلىنيدو . توركت عائيلە
وە اولارنىڭ طرفدارلرى طرفيدىن 10—
15 يللا دين بيرى خطاى خلقچيلىقيگە
قارشى يورگوزولوب كيليوانقان ايچ-
كى اوروش — آرميە وە زور پاليدنيە
اپپاراتىنى تاعمينلەشكە ، نير دور توزومى

نى سوقلاب قيلشقا ، تنقيد وە قارشيلق
لارنى بوغوشقا ، خلق منفعتىنى زا
ميلەنديكى توتاولك ذاتيدەلىق حركت
لرنى چەكلەشكە آساس بيرىدو .

اوروش تورغون مقداردىكى بايلق
لارنى (واسطەلارنى) يوقودو - يدم
تارتيدو . بو بايلقلارنىڭ تورغون قىس-
مى يلدين — يلغا توركت عائيلەنىڭ اچ
كوز قول بارماقلاريغا چاپلىشىپ قيلپ ،
بو تەرسە اولارنىڭ داخل كولەبلرىدا كريپ
كيتيدو . ايچكى اوروش توركت عائيلەوە
اولارنىڭ طرافدارلرىنىڭ تەلديكى بارلق ملى
بايلقلارنى اوستيدىن انظارتسز حكمرانلق قلش
قا حربى حاكمىيتنى سوقلاب قيلىشدا او
كمايلق توغدوروب بيريدو .

توركت عائيلەنىڭ بايىشىدا وابىرلايغىن
واتقان يەنە بر اوسول اولارنىڭ خطاي
دىكى جهانگيرلارنىڭ حركتلىريگە قاربتا اپ
را قليوتقان سودىگرچيلك فعاليتلىرى-
دين عبارت . تهايتى تورغون مقدارى
كى بايلقلار ، دولت سرنيديكى زابوە-
لار ، لېندلېز (قرض وە اجارەبيرش)
امر ، چەت جهانگيرلرنىڭ خصوص ايچ
كى اوروش اوچون بيريوانقان حربى ما
تيريئاللرى ، خصوصى فبريكلارنىڭ مال
چقريش وە كرگوزوشلرى — بولار-
نى ... توركت
[illegible]

عائیلەنىڭ بولاکچیلیق قولاریدین اونودو.

خطای فینانس آلیگارخیەسینىڭ (آزچیلیق حاکیمیتی) بایلیشیدیکی مۇهیم منبع مالی بایلیقلارنی بیواسطە قولغا ایلیش، شونىڭدەك خلق عاممەسینی سیلق وە باشقا اوسوللار بلەن بولاش-تالاشتین عبارەت. مثلا: یاپونیە تەسلیم بولغاندین کیین توت عائیلە کارخانیلار، بانکالار، زوراستیلالار یوزکەلمەس ملک وە اولجالارنی اوز نظارەتلریگە آلدی. خطایدیکی حربی اولجیلارنىڭ اوزیلا اوز واقتیدا توت تیریلیون خطای دوللاریغا باهالانغان ئیدی.

تاوبلوتو کرانلار گروهی خطای پولی رەسمی کورسیتیش چوشوشی بلەن پول انفیلاتسیەسیدین پایدیخورلوق حرکتلری وە اوز بایلیقینی آرتتورووش اوچون کەڭ رەوشتە پایدیلانماقتا.

چیڭ بەیدا مونداق پایدیخورلوقلار توغرولوق نورغون مثاللارنی کەلتوردو. 1936 — یلی حکومت ایچکی زایوم شرطلرینی اوزگەرتمەکچی بولغان ایدی. کوڭ شیاڭشی اوز آغینیلری آرقیلیق زایوم شرطی اوزگەرتیلگەندین کیین زایوم پرانسیدا لری بیربادبولدو دەپ سوز تارقاتتی. زایوم قەغەزلیرینىڭ باهاسی نهایتی کەمیین توۋەنلەتتی. کوڭ شیاڭشی مرکزی بانکا فوندینی آپاروت قیلیپ، زایوم قەغەزلیرینی سیتیپ ایلیپ نەتیجیدە 13 میلیون دوللار فائیدە آلدی.

1939 — یلی مینستر بولیدیغان یەنە شو کوڭ شیاڭشی آقچا کوچینی مستحکملەش کومیسیەسینىڭ بەدەلدا خطای دوللارینی مستحکملیەلمەیدیغانلیغینی بیلیپ، رەفیقەسی آرقیلیق واقتیدین بورون فونت ستارلینگ آلدوروپ بیگیدین نورغون سومماغا بایىدی.

1936 — یلی بهار فصلیدە چەن لی فو اوزینىڭ حکومت آپپاراتیدیکی اشوالیدین فائیدەلینیپ 20 دوللاردین 1,190,000 آمریکا دوللاری آلدی. شو واقتتا آمریکا دوللارینىڭ بازاردیکی کورسی 4000 — 5000 خطای دوللاری بر آمریکا دوللاری بلەن برابەر ایدی.

«خطاینىڭ توت عائیلیسی» دیگەن کتابنىڭ آفتوری، کوڭ شیاڭشی دە-سوڭزی وەن لارنىڭ قولیدیکی باکی اولارنىڭ قاراماقیدیکی نورغونلیغان بانکا، بریك سودا، صناعت دە

نودلوك كارخانەلەرنىڭ تەربىيەسىنى كۆرسـەتـ
توپ ئولتۇردى. ئەنە شۇ بەنە، تودت ئاغا
ە اشتىپارىدىكى توغۇتقان دەۋلەت
مانوپولىيەلىرى ۋە كارخانىلىرىنىڭ دەسـ
لەرنى كۆرسـەتكۈپ ئولتۇردى. گومىنداڭ
دىكى يۇقىرى تەبىقە اعضالارنىڭ خوسۇ
صى كورخانىلىرى دۆلەت بانكىلارىنىڭ
قرض بېرىشلىرىدىن فائىدەلىنىدۇ. ئولار
نول بېرىدىغان، ئېرىم زاكارلار، تەقىيات
دىكى ئوچۇقلار ۋە ئەرزەن بەھا بىلەن
بېغىش اشيالارىنى ئالىدۇ.

جاڭ كەي شى نىڭ شخصى كاپىتا
لىستىك حركتى اوزىنىڭ گومىنداڭ
دەۋلەت ئالى باشلىغى بولغانلىقىدىن
باشقىلارغا قارىغاندا مخفىرەك تۇرۇلـ
گەن.

پرافيسورنىڭ كتابى اوز مثاللرى
دە حاضرقى واقتدىكى فىنانس آلىگار
خىيەسى مقصىتىنىڭ دەۋلەت آپپاراتى ۋە
دەۋلەت مانوپوليەلىرى چىگىشىپ اوسـو
واتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. دەۋلەت ۋە
اونىڭ ئەرمىيەسى، پالىتسىيەسى ۋە بار
لق آپپاراتلرى بىلەن تار دائىرەلىك
مانوپولىستىك گروھلارنىڭ اوز حاكىمـ
يىت ۋە اوز درامەتلرى اوچون قوللا
نىلانتۇرۇلدى. مطبوعات، رادىيو،
كىنو ۋە نشرىيات اورونلارى اولار
طرفىدىن مانوپوليە قىلىندى.

ئەلبەتتە، خطايدىكى فىنانس آلىگار
خىيەسى، شونىڭدەك بىرەم فىئودال ـ
كومپرادورلار اوزىنىڭ بىرەم مەنپەئەتى
ئۈچۈن آمرىكا مانوپوليستىك كاپىتاللىرىغا
بوي سۇنۇش دوايىتى اويلايدۇ. سو
قۇش واقتلىرىدا ۋە سودا حركتلرىدە
فايدىلانغانلىق بىلەن بايىغان فىئودال ـ
كومپرادور عائىلەلرى خطاى صناعىتىنىڭ
ترقى قىلىشىنى اويلىمادى. اولار عمليـ
دە آمرىكا كاپىتالىنىڭ خطاي مىل
صناعتىنى ۋەيران قىلىشقا ۋە ئەمەلىك اقـ
تصادى حكمرانلق دەۋرىنى ايگەللەشكە
ياردەم قىلماقتا.

گومىنداڭ باشلقلرىنىڭ حركتلرى
ۋە خراكترلرىنى خطاى خلقى حاضر او
چوق چۈشەندى. كېيىنكى كونلەردە
افكار عامەنىڭ سىقىشى نتيجەسىدە
كوڭ شياڭشى ۋە سۇڭ زى ۋېن لار
حكومتدىكى مهم اورونلارنى قالدۇر
روشقا مجبور بولۇشتى. لېكن بو،
اولارنىڭ اوز حركتلرىنى داۋام قىلدۇ
رۇشىغا دخلى يەتكۈزمىدى. چۈنكى گو
مىنداڭ چانلى قولاي بولسا، نهايتى مهيم او
رون ۋە موقىعەلرنى ايگەللەشتى. اولار
كوڭ شياڭشى ۋە سۇڭ زى ۋېن لارغا
قارىتا آچكوزلىك ۋە پارىخورلوق بىلەن
ايكى يوزلۈك شيبلەش اسلوبىدىن پال
تارتمايدۇ.

زورت عائیله وه اولارنڭ طرەفدار-
لری ئەللی خاقچالەشقەنلیرینڭ ئەسەدی.
دۈمەنلاریدور، چاڭ كەيشى خەلققە قار-
شی قاناق اوروش ایلاپ بارماقدا وه
زورلوك قارشیلاق كورسەتیش حركە-
تینی شەفقەتسیز تېررورلوق واسطەلەری
بىلەن باستورماقدا. گومینداڭ يولباش-
چىلرى اوزلەرینڭ بايلقلرى وه اوزلری-
نڭ اوردولاری ... ساقلاپ قېلىش مەق-
سەدی بىلەن خطاى نڭ مللی مستقللیگینی
ساتماقدا. گومینداڭ پلوتوكراتلرى
اوروشدا غلبه قازانالمايدیغانلیقیغا وه
خلقنڭ كوچینی یوقوتالمايدیغانلیغا كو-
زی يەتكەنلیگیدین اوز كاپیتاللری-
نڭ تورغون قسمینی چەت ئەللەرگە،
خصوصا آمریكا قوشما شتاتلارىغا يوت-
كەپ ایاشتی.

چاڭ كەيشى دا بوتون غولوق آمریكا وه
... يالتاسینڭ امضاسی سەویلیج-
نڭ اپیت اوتكەن جىلارىنى كورسە-
تیدو. یاپونیەگە قارشی اوروش واقت-
لریدا بولوك گومینداڭ دولت ئەر-
بابلری نڭ آمریكادیكی امانت ...رمەلری
...ر میلیاردین ایكی میلیارت آمریكا
دوللارىغا اوسكەن. خطای آلیگارخیه-
سینڭ، شونگدیڭ ئەنگلیيه، شیویت-
سارىيە، برازیلیه وه باشقا ئەللەر-
دە آمانەت آقچا وه مادی بایلقلرى
بار.

" زورت عائیله — دەپ
یازیدو چاڭ كەيشى دا — تور-
لوك اوسوللار بىلەن اوز
بايلقلارىنى يوشوروپ،
بایلقلارینڭ برقسمینی تورت-
لوك آتالما، اوز لارینڭ
دوستلارى وه ئىشەنگەن
كشيلارى نڭ اسمارىغا يازغ-
دورغان ".

زورت عائیلەنڭ كورولمیەن ا-
رفچیلاق وه بای ضیافتلر بىلەن كون
اوتكوزوشیمو اولارنڭ تورغون مق-
داردیكی بایلقلارنی اوزلەشتورگەنلك-
لرىگە ثبات بولالایدو. "چاڭ كەيشى
رفیقەسی نڭ اسرافچیلیقی بىزوندو-
ياغا معلوم" دەپ یازیدو چاڭ كەيشى دا-
یو، "دا گوك باو" گېزیتینه، كوك
شیانگشی قزینڭ توبی مناسبتی بىلەن
مملكت وظارتی اشچی خانم — قزلار بو-
لومینڭ كوك شیانگشی قزیغا كییم تی-
كش اوچون اسراف قیلنغان واقتنی-
یاپونلارغا قارشی اوروشوا تقان عسكر-
لر اوچون كییم تیكشكه قاییدیلانغان
بولسا، تیكلگەن كییم ایكی دویزی-
یه ساللداتقا یتشكەن بولور ایدی" —
دەپ یازلغان مقالەسى گورسوتوپ
اوتودو.

" زورت عائیلەنڭ 19 یللق حكم-
رانلیقی خطای خلقینه زور خاراف...

وە آفەتلارنى كەلتورۇپ بەردى — دەپ
يازىدۇ چىكپەيدا. — توۋت عائىلە تا
رىخى خطاى خلقىنىڭ ئىڭ بەخفالق تارىـ
خىدىر. عبارەت ... خطايلارنىڭ مقالـ
لرىدا بو عائىلە «ئىڭ رەزىل مۇتەھەملار
دەپ آتيلدى، بولارنىڭ شرمندە چىلىگىنى
اولارنىڭ نصللارى برقانچە عصرلار فضيـ
لتلىك ۋە هەمتالك بولغانلىرىدىدۇ يويوپ
آقارتالمايدۇ».

حقيقەتدىدە سابق بيرژوا دەللا ـ
لرى ۋە جاھانگىرلارنىڭ كەڭ ئەلاۋـ
نيدىكى حاكىميتىنى قولغا ايلىپ، بولا ـ
گونچىلىك قىلىشى ۋە ئورغون مقدار
دىكى بايلقلارنى بولاپ بىلىشى، خطاى
مستبدچىلارىنىڭ اوكيان چيتيدىكى حمايە
چىلىرىنىڭمۇ كوزىگە كورۇنمەكتە.
مارشاللى ۋە ۋيدامىرلار مستبدچىلىك تو
زۇم آساسىنىڭ ئوۋىنى كولاش دەرىجە
سىگە يەتكەن ياۋىزخورلۇقتا گومىنداڭ
باشلقلرىنىڭ چارە كوروشىگە ياللوون ـ
ماقدا.

خطاى حاكم گروھلرى حقيدە
آمريكا پوبلىسىتى (اجتماعى مسئلەلەر
گە دائىر اثر يازغوچى) تاناتانيئەل
پىففىر تھايتى دوروست شراكتيرىسـ
تىكا بىرىپ اوتدى. او، 1947 —
يلى «حار برىس دە گەزىتى» دە يازغان
مقالەسىدە گومىنداڭ سياسى پارتيە
بولماسدىن، — ئەلنى ئىدارە قىلىدىغان
حەدلىك شركتىدۇر» دەپ يازغان.

«خطاى ئەمىرىنى حل قىلغوچىلارـ
دىن بعضىلرى — دەپ اوختو رودو
پىففىر — ئەلنىڭ هلاك بولوشىغا قار
شى ئەمەس، چونكى، اولارنىڭ اوزلرى
موندىن ۋاقتدا بايلىق توپلايدۇ؛ اولار
دىن بعضىلرى ئەلنىڭ هلاك بولوشىغا
ۋاضىيكى، ئەلنى ئىدارە قىلىش حقوقىنى
باشقىلار بىلەن بولوشىشكە راضى ئە
مەس».

پىففىر بەرگەن بھا شونىڭ بىلەن
قرىقسىزلىقكى، اونىڭ اوزى خطاى اشلرى
نى محاكىمە قىلىشدا ھەردائم آمريكا ما
ناپولىستلارىنىڭ منفعتىگە سوزلەيدىـ
غان كىشى. ئەمدى او چاڭ كەيشى
«اوز اطرافىدىكىلەرنىڭ قربانى» دىگەن
حكايەنىڭ يالغانلىقىنى اثبات قىلدى. پىف
فىر — چاڭ كەيشى «سىيسى» (خطاى
دىكى آغا — اينى چىنلار تالىق گروھى
نىڭ آبرويسزلىقىنى ياخشى بىلىدۇ.
شونىڭدەك چاڭ كەيشى حربى لىكتانى
ئەلنى يونو يېتالايمىنى تھايتى ياخشى
بىلىدۇ دەپ اوختو رودو پىففىر — يەنە
چاڭ كەيشى «تالىيسە آغا — اينى چىن
لارنى بىگرمە توۋت ساعت ئىچىدە
بەزنىپ تاشلىيالايدۇ، ۋە هىچ بر قىينە-
چىلىكسز حربىلرگە قارشى چارە كورە
لەيدۇ. ليكن چاڭ كەيشى مونداشونداق
غا بولوپدۇ ۋە اوزىنىڭ شخصى مقـ
صدى اوچون اولارنى ساقلە قىلىدۇ —
دەپ يازىدۇ.

خطای خلقینی اوزلارینڭ چەکسیز بویغا آمراقلیقی اوچون دیڭزوا تقلان پارازیت اوروش برمەت گروهلار نەانی آمریکا جهانگیر ایکیگە ناشورماق [illegible] بعضی بر خطای خادەملری خطای [illegible]دین مغلوب بولامیدی، لیکن خـطای آمریکا اقتصادی، سیاسی تجاووزیدین وە گومینداڭ باشلقلرینڭ آچ کوزلکلریدین [illegible] قالماقدا — دەب ئېیتماقدا.

گومینداڭ باشلقلری خطای خلقینی [illegible] جیان اوچون اویناغان بی[illegible] فووچنوە کوچکە بها بیرەل[illegible] بولاتیدو. پروفیسور چاڭ بەی دا اوز کتابینی تماملاش بلەن موندا ق ناو[illegible]گە جواب بېرب :

[illegible] تورت ئائیلە حاکمیتی سیاسیسی، شونکدەك اقتصادی جهتدین فقط چریگەن حاکمیت، بو حاکمیت خەلقنی فقط آبریغان، بو حاکمیت جان ئەل مستبدچیلری نڭ هرقندق حمایەسیگە ریماسدین خطای خلقینڭ تولوق وە زور گوچیگە قارشی تورالمیدو، خـطای خلقنڭ غالبیتی شبهەسیز وە مقرر — دەب یازیدو.

خطای خلقینڭ پارلاق حقیقی خوشەلری خطای خلقنڭ شوندەك استقبالیغا ایگە بولوشیغا ایشەنیدو.

مترجمی: [illegible]

ملت دیگەن نیمە؟

س. ب.

بوروندی وە حاضرقی واقتدا بعضی [illegible] بر بوزە آدەملر، خیالی [illegible]ان کشیلر، ملت دیگەن منگو عمور سوریدیغان برنرسە، کورونوش دەب بیلەیدو. اولارنڭ اویچە آدەملر پارلاغان [illegible]یری، تورالغان واقتدین تارتب ملت بولوب کلیواتقاندەك، یعنی طبیعت قاندق عمور سوریدیغان بولا[illegible] ملتمو شوندق منگو عمور سوریدیغاندەك

بیراق بو چوك آدلشقانلق. ملتنی چوشونوش تاریخی جهتدینمو، نظریە جهتدینمو پتونلەی خطا. بو بولسا ملـتنڭ قاندق قوروالودیغانلیقینی، ملـتنڭ معنیسینی علمی نقطدین چوشونمـەیگەنلك.

تاریخدا، علمدە توغون کشیلر ملتنی چوشەندوریەر دەب تریشب کەلدی. اولارنڭ اوقومیغان کتابلری، ایشـلیمگەن تدبیرلری قالمیدی، شوندەمو ملت مسئلەسی توغروسیدا خلقـ[illegible]

تاراب کەتـکەن تەنور چوشەنچەلەرنى
توزەلمەيدى بەلـكى اولارنى بورون -
قىدىن كوره آشورىبو ەتدى . نىمەشكە
دىـمىكز ، ملت دىگەن نىڭ چن معنىسى
بىلەن مضمونىنى اوز دەورى توغرى
چوشەندى . بورا ! ايكنچىدىن ، ملت دى
گەن مسئلەنى چوشەندورۇشكە علمى وە
تارىخى نقطەيدىن قارىمەيدى ، يعنى بو
مسئلەنى چوشەندوروش بىلەن بىرشىشدە
كونا علمى بولمىغان فارغو ابنىيەنش -
دىن آيرىلالمەيدى . شونىڭلاشقا ملت مە
سئلەسى توغروسىدىكى عمنى هيچ كم
آلغا سورەلمەيدى .

تارىخدا ملت مسئلەسىنىڭ معنىسىن -
سىنى بىرنچى قىتم توغرى چوشەند -
دورگەن آدەملر — لينين بىلەن ستا
لين . چونكى لينين بىلەن ستالين بىر
يوزىدە نىك ياملك ، نىك عالم آدەملر
دور ، اولار — لينين بىلەن ستالين ،
يارلق خلقلرنىڭ غيەمىنى يەدى ، بوقيننى
توقليدى ، حاضر جهانگيرلك دەورىدە ،
ايزىلگەن ملتلرنى ئەركىنلك ايلشغا
چقردى . اولارغا بختلك حيات كوچو
روش اوچون توغرا يول كورسەتدى .
شونىڭ بىلەن تەمگە كچى ادەملر باليارقى
نىڭ دانشمند داهيلرى — لينين بىلەن
ستالين ملت مسئلەسىنى چوقۇر تە
حليل قىلىب ، اونىڭ معنىسى بىلەن مضـ
مونىنى علمى توردە روشەن ايچب
بەردى .

ملت مسئلەسىنىڭ ماهيتىنى ئيچىشـ
دا اوتوغوردىكى علمى موتلەيدىن كە
يىن دواج تپقان روشدا سوويت مەملكتى
دىكى يارلق خلقلرنىڭ سويوملوك داه
ىى ستالين يولداش نىڭ ىـكدورگەن
تەمگەكى تتماين زوو ستالين يولداش
موشو اوسىتمز دىكى 20 — عصرنىڭ
باشلانقى منگەلىدىلا اوزىنىڭ انقلابى
نظرييەلك وە تجربەلك سنەتنىڭ آوا
قى چينىدىلا ، ملت مسئلەسى نىڭ ماهيتى
نى علمى توردە بيشيشنى باردى . ستا
لين يولداش نىڭ اوگونىشىچە ، ملت دى
گەن معلوم بر اجتماعى دەوردە پەيدا
بولودو ، ئيننى اينەتدا : كاپيتالىزم
اوسوب يىتيشيوتقان منگيلىدە پەيدا
بولغان . چونكى فيئودالىزم نىڭ يوقو
شى بىلەن كاپيتالىزم نىڭ راواجلا
نىشى جريانى آدەملرنىڭ ملت بولىب شە
كللەنگەن ايقتىسادى بولوپەن حسابلىنىد
موشو كوندىكى تەرەققى چاتلار ،
سوزلار ، گيرمانلار ، ايتاليانلار وە
باشقالار دەل شوندلق يوللار بىلەن
اولوب شەكللەنگەن .

آندلاق بولسا ملت دىگەن نەمە

ملت دىگەن — تل ، تەرىتو
يە ، اقتصادى تورموش وە مەدەنيت
تاقلىغىدىن كورونىدىغان روحى
بىرلىكى آساسىدا توغولغان ، آدەم

تارىخى ۋاقىتلار ئىچىدە چىڭىلاشقان مۇستەھكەم بىرلىكىدۇر»
(ئى. ۋ. ستالىن، ئەسەرلىرى، 2 توم
296 - بەت).

مىللەت دېگەن ئۇقۇمغا ستالىن يولداش-
نىڭ بەرگەن ئىخچام، بەرگەن ئېنىق قايىل
بولغان ئېنىقلىمىسى مانا شۇندىلاق.
ھەممىگە ئەمەلى شۇندىلاق چۈشىنىلىدۇر
بىلەن ئۇقۇمنى توغرى چۈشىنىشتە،
بۇ ئېنىقلىمىدىن تۇغۇلىدىغان ئىلك
رىشتە خۇلاسە — مىللەت دېگەن مەلۇم رىشتە كېلىدۇ-
غانلىقى، ئىرقلاق ئېتىقادىدا ئادەملەرنىڭ
مەلۇم بىر بىرلىكىدۇر —
دېگەن سۆز. بىراق بۇنىڭدىن بىر-
لىك نەسل ياكى جىنس بىرلىكى ئىكەن
دېگەن ئۇقۇم ھېچ قاچان چىقمايدۇ. چۈن-
كى ھازىرقى ۋاقىتتا خەلققە مەلۇم بولغان
مىللەتلەر بىر نەسل ياكى بىر جىنستىن قو-
رۇلغان ئەمەس. ئىتالىيلىق، ھازىرقى ئى-
تالىيان مىللىتى بولۇپ رىمىقلاردىن، گېر-
مانلاردىن، گرېكلاردىن ۋە باشقا
نەسللەردىن قۇرۇلغان. شۇنىڭغا ئوخ-
شاش ھازىرقى رۇس، فرانسۇز، ئەن-
گلىز مىللەتلىرىمۇ ھەر تۈرلۈك نەسل ۋە
جىنستىكى ئادەملەردىن قۇرۇلغان. دې-
مەك، مىللەت دېگەن نەسل ۋە جىنسنىڭ بىر-
لىكى ئەمەس؛ ئادەملەرنىڭ تارىخى يادىن
چىڭىلاشقان بىرلىكى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.
شۇنىڭلاشقا مىللەتنىڭ مەناسىنى دو-
رۇست ۋە بارلىق يېقىدىن بىردەك تولۇق
چۈشىنىش ئۈچۈن مىللەتكە ئائىت ئاساسى
بەلگىلەرنى بىلىش ئېلىپ قاراش لازىم.
مىللەتكە ئائىت ئاساسى بەلگىلەر قايسى؟
مىللەتكە ئائىت ئاساسى ۋە ضرۇرى
بەلگىلەرنىڭ بىرى تىل بىرلىكى بو-
لۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ يەردە مىللەت بىرلى-
كى بىلەن دۆلەت بىرلىكىنى ئايرىلاشتۇر-
ماسلىق كېرەك. سەۋەب؟ سەۋەبى دۆلەت
ئۈچۈن ئومۇمىغا بىردەك ئورتاق تىلنىڭ بو-
لۇشى ھاجەت ئەمەس، لېكىن مىللەتنىڭ بىر-
لىكى ئومۇمىغا ئورتاق تىلسىز بولۇشى
مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى تىل ئىنسانلار ئارا-
سىدىكى ئالاقىنىڭ مۇھىم بىر قو-
رالى. تىل دېگىنىمىز — ستالىن
يولداشنىڭ كۆرسەتكىنىدەك ئالاقە كۆرسىتىشنىڭ
قورالى. دېمەك ھەر مىللەتنىڭ ئۆزىگە خاس
ئومۇمى تىلى بولۇشى ھاجەت. ئۇنداق بول-
مىغاندا مىللەتنىڭ مىللەت بولۇپ ئومۇر سۈ-
رىشى مۇمكىن ئەمەس. مەسىلەن، رۇس
تىلى بولمىسا رۇس مىللىتى بولۇشى مۇم-
كىن ئەمەس. شۇنىڭدەك قازاق تىلى
بولمىسا قازاق مىللىتى بولۇشى مۇمكىن
ئەمەس. بۇنىڭدىن ھەر تۈرلۈك مىللەت-
لەر ھەر قاچان، بارلىق يەرلەردە پەقەت
ھەر تۈرلۈك تىللاردا سۆزلىشىدۇ ياكى
ھەر تىلدا سۆزلىشىدىغانلارنىڭ ھەممىسى
بىر مىللەت بولۇشى لازىم دېگەن نەتىجە
چىقمايدۇ. چۈنكى ھەر تۈرلۈك مىللەت-
لەرنىڭ تىلىمۇ ھەر تۈرلۈك بولۇشى
شەرت ئەمەس. ئۇلۇغ مىللەتنىڭ باشقا بەلگ-
گىلىرىنى مۇزاكىرە قىلغاندا ئوردۇ كۆ-

دىمز .

شو بىلەن تىلنىڭ بىرلىگى - ملّتنىڭ اوزگىچە (آيريم) بەلگولرىنىڭ بىرى اوستىدىكى مسئلەنىڭ ماھيەتنى مانا شوندان .

ملّتنىڭ تېرىتورىيەسىز (يېرسىز) بولوشى ھەم ممكىن ئەمەس . چونكى انسانلار بىر آنادىن ايكىنچى آنغا، بىر اولاددن ايكىنچى اولادغا قەدەر، يعنى عصرلار بويى بىللە توروب عمور سوروشى نتيجەسىدە ملّت بولوب بىرىكىدو وە تركيب تاپىدو . ايندى، بىللە توروپ عمور سوروش اوچون موافىقلاشقان تېرىتورىيە — يەر كېرەك . مثلا: تاريخنىڭ موئلّىفى ميستەرلارنى باليمز. بولارنىڭ بىر ملّتنىڭ بىر قسمى باشقا بىر تېرىتورىيەگە كوچوب بيريب، شو يەردە يېڭى بىر ملّت بولوب بىرىككەن . اينگليز موشو واقتىدىكى ئەمەريكانلارنىڭ بىر بولاگى بولوب قالدى واقتىدا جنوبى آميريكاغا كوچوب يەرلەشىپ قالدى . شوندان كيين اولار شو يارغان يەرلەردە يېڭى ملّت بولوب بىرلەشكەندى، يعنى حاضرقى آميريكا ملّتى شوندان بولوب چىققانىدو . اولداق بولسا بعضى بىر خلقلارنىڭ تىلى بىر بولغىنى بىلەن بىر ملّت بولوب تېپىلمايدو . سببى؟ سببى، اولار قايتىپ بىللە تورمىغان، ھەر تورلوك تېرىتورىيەلەردە تورغان . چونكى، ملّت فقط واقتلارز—

تەي باغلانىش قىلىش نتيجەسىدە، انسانلارنىڭ آتا بوۋىسىدىن تارتىپ بىللە توروشىنىڭ نتيجەسىدە قورولودو . ئەمەلى اوزاق واقت بىللە توروش اورتاق تېرىتورىيەسىز ممكىن ئەمەس ئەمەسمو (ئەي دوستلار) .

شو بىلەن تېرىتورىيەنىڭ بىرلىگى - ملّتنىڭ اوزگىچە بەلگولرىنىڭ يەنە بىرىدور. غەرەزىمىزدىكى مسئلەنىڭ ماھيەتى مانا شوندان ملّتنىڭ.

يەنە بىر خاصيەتلىك بەلگوسى اقتصادى توروشنىڭ بىرلىگى بولوب تاپىلادو . انسانلارنىڭ بىر تىلدا سوزلىشىشى وە تېرىتورىيەدە توروشىدىن كيين . بىراق ئىشلەپ چىقىرىش ، سوداسېتىق ، ايلىش — بېرىش ، پول تاپماش سىستېمىسى بىرلىكىدىن اوزارا باغلىنىش تورمىسا . اولار ملّت بولوب حسابلانمايدو . مىثالوق 16 — عصردىكى موسكوا مملكتى واقتىدا اروسلار ملّت بولوب حسابلانمىغان . چونكى اولار بىر تىلدا سوزلىگەن بىلەن، بىر تېرىتورىيەدە تورغان بىلەن اقتصادى تورموش يېقىدىن تېخى تونوشوب بولمىغان ئىدى . قازاق تاريخىدا مىثالوق تاوكە خان، آبىلاي خان، كەنەسارى خان واقتىدا قازاق مملكتى بولسا، بىراق قازاقلار ملّت بولوب حسابلانمىغان بىر سوز بىلەن ئېيتقاندا قازاقلار اولوغ اوكتەبر سوتسيالىستىك انقلابىغا قەدەر ملّت بولوب حسابلانمىغان : چونكى او

واقتیدا قازاقلارنىڭ بر — بری بلەن
اقتصادلق باغلینیشی یوق ایدی . اولارنىڭ
هر نا سیسی اوزینىڭ خصوصی تریکچیـ
لیگی بلەن کون کورەر ئیدی . ئنـ
لەب چقریش سودا ، ئیلیش —
بیریش قاننداشاوی یوق ایدی . شونلق
دین اولارنا کیینکی کورلەرگە قدەر بر ملت
بولوب قوروللامیدی .

شو بلەن ، اقتصادی تورمیشنىڭ ر
لیگی ، اقتصادلق یاقدین باغلینیشاق ـ
لقنىڭ اوزگیچە بەلگولرینىڭ ، سان طر
فدین الغاندا . ئوچنچی بەلگولری حقید
کیکر مسئیلەنىڭ ماهیەتی مانا شوند ـ
داق .

آخریدا مملکەتکە عائید ضروری
بەلگولەر — ئینسانلارنىڭ مدنیتی یقید
دین ، پسیکیخیلق قوروللوش یقیدین
بیرلیگی بولوب تیپلیدو . بونىڭ اوزی
ایک آلدی بلەن ملی مدنیەتنىڭ علاحید
دەلیگیدە ییقیلشی ضرر . بونی ا
یازلایدیغان تاریخدا سانسز کوب دلیلـ
لەر بار . ایتالیلوق ئیرلاندیەلقلار بلەن
ئەنگلیچانلارنىڭ بر تلدا سوزلیشیدیغا
لیقی ، بر تیر یئوربیەدەیاشاید غانلیقی
هەممیگە معلوم .شوندەق بولسیمو ، بو
ایککیسی ایکی ملت بولوب حسابلنیدو
نیمەشکە ؟ نیمشکە دیسیڭیز — ئیرلانـ
دیەلقلار ئوز مدنیتی یقیدین ، پسیـ
کیخیلق قوروللوشی یقیدین ئەنگلیچانلار

دین اوزگیچە ، بوییچە کیلیدو ، ئیر
لاندیەلقلارنىڭ بو اوزگیچەلکلاری ئنـ
گلیلیکنىڭ هاکم صنفلاری طرفیدین بولـ
غان ئەدای ئەزیلشلارگە قارشی عصرلار
بوییچە دەوام قیلغان کورەشدە چیکیدـ
لیب چقتی . سبب ؟ سببی — تور
لوك خلقلارنىڭ عمومی سورشیدە آتا بو
ویلەریدین بویان شەکیللەنگەن علاحیـ
پسیخیکیلق کورونوش (روحی — حا
ت) ئنىڭ ئوتیدیغان اورنی آز ئە ـ
مەس . دیمەك ، ملتنىڭ معنا سینی دـ
روست چوشونوش اوچون ملت بر لیگیـ
دین کورونودیغان پسیکیخیلق کورو ـ
لوشنىڭ بیرلیگینی ئەسگە آلماي بولمایـ
دو .

شونىڭ بلەن ملتکە عائید اساسی و
ضروری بەلگولەرنىڭ ماهیەتی مانا شوند
داق . اگر موشو اساسی بەلگولەرنىڭ
ایک بولمیسا بری یتمەیدیغان بولسیمو
خلق ملت بولوب حسابلنیشدین قالیدو .
شونىڭدەك موشو اساسی بەلگولەرنىڭ
بیردە بری ، ئەگەر او آیریم ایلینیب
قارالیدیغان بولسا ، ملتنىڭ معناسینی
تولوق چوشەندوروب بیرەلمەیدو . شونىڭ
لاشقا ملتنىڭ عینی بلەن مضمونینی تو
لوق چوشونوش اوچون موشو بیرونیـ
دا ئیلغان بەلگولەری بیرلکدە بیر ـ
بری بلەن باغلانیشتوروب قاراش کیـ
رەك .

ستالىن يولداش ئېيتقاندەك، دۇنيادا بارلىق نەرسە ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ. جەمئىيەت تۇرمۇشى ئۆزگىرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن مىللەت مەسىلىسىمۇ ئۆزگىرىدۇ. چۈنكى مىللەت مەسىلىسى ھەر تۈرلۈك دەۋرلەردە ھەر تۈرلۈك مەقسەتلەرگە خىزمەت قىلىدۇ. ئۇ قايسى سىنىپنىڭ ۋە قاچان ئوتتۇرىغا قويۇلۇشىغا (كۆتۈرۈلۈشىگە) مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، تۈرلۈكچە شەكىل ئالىدۇ.

ئاندىن بولسا، مىللەت مەسىلىسىنى تارىخى سىنىپى نۇقتىدىن قاراش كېرەك، يەنى مىللەت مەسىلىسىنىڭ ئېچىلىشىنى ھەقىقى تارىخى شارائىتلار بىلەن باغلىنىشتۇرۇش كېرەك. چۈنكى مىللەت مەسىلىسىنىڭ ئۆزى ئىجتىمائى شارائىتلارغا، جەمئىيەت راۋاجىنىڭ بىر دەۋرىگە، خەلقنى سوراپ تۇرغان ھۆكۈمەتنىڭ سىياسىتىگە باغلىنىشلىق. تارىخىدىن بىز مىللەت مەسىلىسىنىڭ ئوسۇشىدە ئۈچ تارىخى دەۋرنىڭ بولغانلىقىنى كۆرىمىز. ئۇ قانداق دەۋرلەر؟

بىرىنچى دەۋر فېئوداليزمنىڭ پارچىلىنىشى ۋە بۇرژۇئازىيالىق دېموكراتىيەلىك جەمئىيەت بىلەن دۆلەتلەرنىڭ قۇرۇلۇش دەۋرى. بۇ دەۋردە غەربى ياۋروپادا بىر مىللەتلىك زور كۈچلۈك مەملىكەتلەر (ئەنگلىيە، فرانسىيە ۋە باشقىلار) چىقىدۇ، شەرقى ياۋروپادا كۆپ مىللەتلىك مەملىكەتلەر (ۋېنگرىيە، ئاۋستىرىيە، روسىيە ۋە باشقىلار) پەيدا بولدى. دەل مۇشۇ دەۋردە بولغان مىللى ئايرىلىش، يەنى بىر مىللەتنىڭ ئىككىنچى مىللەتكە ھاكىمىيەت قىلىشى، قىسىنچىلىققا سېلىش، سىياسى ۋە ئىقتىسادى جەھەتتىن ئېزىش، ھەممىسى چىقىدۇ. ئەنە مۇشۇ مىللى ئېزىشلار ئاستىدىكى مىللەت مەسىلىسىنى مەيدانغا چىقاردى. ئوچۇق ئېيتقاندا بۇ دەۋردە تۈرلۈك خەلقلەر بۇرژۇئازىيەلىك ئىنقىلاب قىلىش بىلەن مىللى دۆلەت قۇرۇشقا ئىنتىلىدۇ.

ئىككىنچى دەۋر — 1871 - 1917 يىللارنىڭ ئىمپېرىيالىزم دەۋرى. يەنى جاھانگىرلىكنىڭ كېلىپ چىقىش دەۋرى. بۇ دەۋردە كاپىتال ئۆز كۈچىيىشى بىلەن جاھانگىرلىكنىڭ مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتى كۈچىيىدۇ. بۇنىڭ ئۆزى شەرقى ياۋروپا بىلەن ئاسىيادىكى ئېزىلگەن خەلقلەرنىڭ ئويغۇنۇشىنى ۋۇجۇدقا چىقاردى. بىرىنچى تەرەپتىن تارىختىكى بولۇنغان مىللى مەملىكەتلەر — ئەنگلىيە، فرانسىيە، ئىسپانىيە قاتارلىقلار تېررىتورىيەلەرنى بېسىپ ئالىدۇ، ئۇلار ساپ مىللى دۆلەت بولۇشتىن قېلىپ كۆپ مىللەتلىك، مۇستەملىكە ئەللىرى كۆپ دۆلەتكە ئايلىنىدۇ. يەنى مىللى ۋە ئورتاق ئېزىشنىڭ ئوچاق مەيدانىغا ئايلىنىدۇ. ئىككىنچى تەرەپتىن، شەرقى ياۋروپا بىلەن ئاسىيادىكى ئېزىلگەن خەلقلەرنىڭ مىللى ئەنە كېيىن قوزغىلىشى كۈچەيدى. بۇ قوزغىلىش كېيىن بۇرژۇئازىيەلىك دېموكراتىك ھەرىكەتلەر بىلەن باغلىنىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

اوچىنچى دەور - روسيادە ئوكتەبر ئالىس
تىنىڭ انقلاب بولوب سوويت حكومتى قو
رولدى . بو دەورده حقيقى ملتلىك كەك
حقوقلوق آسيادا كوپ ملتلىك يەرلىك
دولات قورولدو . بوروڭقى روسيە داڭىز
رەسپوبلىكى آز ملتلەرنىڭ دارلىغى هم
سوويت حكومتى قورولوش بىلەنلا سياسـ
سى تەڭلىك ايلىب ، ئەمل قىلنا يغا ارتـ
دى . اوز تقدىرىنى اوزى حل قىليديغان
يوروسەنگە ييتشتى . باشقىچە اينقندا ، بو
دەورده ملت مسئلەسى چن معنيسى بىلەن
دوروست ييشىلدو ، س س ر انفاقى
ملت مسئلەسىنى بيشيشىنىڭ ، ملى
ئېزشى ابدى يوق قلشنى بردين بر
دوروست وە عادل يولىنى ئېش يوزـ
دە بار اوخلقلارغە آيدىڭ كورسوتولدى .
ديمەك ايكىبن بلان ستالىن‌نىڭ داھيا
نى آرقىسىدا ملتنىڭ عزيزى بلەن ام
حيتى آيدىڭ ايچلدى . ملت مسئلەسى
دايا يوزوك تاريخنىڭ ئولتى اهميتلىك
بر تاريخى ابلەنگى كورسوتولدى .
ستالين يولداشنىڭ بى واسطە يولباشچى
لىغى آستىدا ملت مسئلەسى س س ر
انفاقىدا ايكى عدل وە ايكى عجايب ييشل
دى . ئەمدى س س ر انفاقىدىكى ملى
سياسەتنىڭ ساطەنىنىڭ ييگىنشى تۇغۇرلوق
قازاق خلقىنىڭ ملت بولوب قورولوشى
تۇغۇرلوق كيلەدگى سانلاردىكى مقالە-
لەرده تولوق ييزيلغوسى .

(« قازاق تىلى » دين)

ايدىيه

ايدىيە (يوناچە كورولوش -
قياقت ديمەكدور .) ديگەن حقيقەتنىڭ آخر
لىدىكى ئېنكلاسىيدور ، بو ئېنكلاس كېيىن
لەرىنىڭ تاشقى دونيا بلەن بولغان منا-
سىبتىنى وە ايلار تۇغرولوق چوشەنچى-
نى تعريفلەيدو . اويەكى بو ايدىيە ،
جمعيت تورموشىنىڭ خراكتېرى بلەن آدم
ترىرشىنىڭ مادى شرائطى بلەن
ئېنيا بەلگىلنودو . صنفلق جمعيتدە
ايدىيە هر وقتدا صنفى خراكتېرلىك
بولوب ، اجتماعى صنفلار مادى منفعتى-
نىڭ ئيدىئالوگيچەسكى ايفادەسىدور .
ازگەرمەيديغان ابدى ئيدىيەلر يوق .
رەسمىدىكى ئيدىيەلىك عقيدەلىن مەنغا-
ئېلى تۇغرولوق بولغان ئىدىيە نامك ئر
بيرلەر فنى نەفس ، باغلادور . صن-
فى بولغان ئالمىي ئيدىيەلەرنى تشريق
قلىش ئېكسپلواتاتور صنفلارنىڭ ئېيتلگەن
صنفلار وستىدىن مڭگو حكوم سوروش
كە اومتولغانلغى بلا بوشوردو . ئيدىيە
انسانيت تاريخيدا زور هەمەگە ايگە ئ
يديە صنفى ، عكس يولدىدو وە ئيد
جى ، انقلابى دولتىدە اوزلايدو .
هلاك بولوب كيتبرلغى جمعيتنى اون
كونىنى كيريب بولغان ئېزوم وە صن
لارنى حياتى قنغچى وە جمعيت روواجىنى

نىڭ مادى طابىيگە موندىن كىيىن جواب
قىلمايدىغان ئىدېيەلەر عكسى دور . اولار
ترقىياتقا توسقوندور . عكسنچە ، اولوب
كىتىۋاتقان ، كونا ترتىبلەرگە قارشى
قارىتىلغان ، جەمىيەتنىڭ يېڭى طلبلرىنى
ئىفادىلەيدىغان ئىدېيەلەرنىڭ رولى آلغا
باسار ، انقلابى دور . ە يېڭى اجتماعى
ئىدېيە وە نظرىيەلەر جەمىيەت مادى حيا
تىنىڭ رواجلىنىشى جەمىيەت آلدىغا يېڭى
وظيفەلەرنى قويغاندىن كىيىنلا پەيدا
بولودو . لەيكىن بو اجتماعى ئىدېيە وە
نظرىيەلەر پەيدا بولغاندىن كىيىن
جەمىيەت مادى حياتىنىڭ رواجلىنىشى منا
سىۋەتى بلەن قويولغان يېڭى وظيفەلەرنىڭ
حل قىلىنىشىنى آسانلاشتورىدىغان زۆر
جدى كوچكە ايلىنىدو . يېڭى ئىدېيە
لەر ، يېڭى نظرىيەلەر ، يېڭى سىياسى
قاراشلار ، يېڭى سىياسى مۇئەسسەسە
نىڭ زور بۇيوك اويوشتورغوچىلىك ، سفر
بەر قىلغوچىلىك وە اوزگەرتوچىلىك
ەيىتى خوددى مانا شونىڭ اوچون كېرەكدور .
يېڭى اجتماعى ئىدېيە و نظرىيەلەر ئە
لىدە شونىڭ اوچون پەيدا بولودىكى ،
اولار جەمىيەت اوچون ضروردور . اولار
اويوشتورغوچىلىك ، سفر بەرلىك وە
اوزگەرتوچىلىك ئىشىنى بجرميگەنلەرى
تقدىردە جەمىيەت مادى حياتىنىڭ رواجلىنىشى
يېڭى حل قىلىنىشى لازىم بولغان (پىشىپ يېتىل
گەن) وظيفەلرنى حل قىلىش ممكىن
ئەمەس » (ستالين) .

او . س . ترجمەسى

خلق قهرىمانى عبدالغنى بهادر

(بيش 11 - 12 - ىلا)

1936 - يلى 15 - دیکابردا غنى
غولجا جيلك ساجويگە سولينيدو . 5 آى
يانقاندىن كىيىن ، بوهتانغا آساسلانغان
سورانلارغا بوى بەرمەى سوز تىيىپ
بېرىپ ، قوتولوب چقيب كېتىدو .

1937 - يلى سينتەبردە توقو
قوز ئارا جيلك ساجويگە سولينيدو . بىر
يىل ايقىر سولاندا يانقاندىن كىيىن يەنە
شوللاق قوتولوب چقيدو .

1939 - يلى غينواردا يەنە توق
قوز ئارا جيلك ساجويگە سولينيدو .
بو نوبات زەى ، سەسىق ، گوردەك
قاراڭغو ، ئىنك يامان ايفلاس زىنداندا
سولاندو . اونوڭ اوستىگە حدى حساب
سز قىينىلىدو . دوزاخدەك ئتابلىق زىندا
نلارغا يىكاردين - بېكارغا سولوتوب
يەتك قىينالغان غنى ظلومغا طاقت قىلا
ماى ، يوتىدىكى كېشەنى اوزوب ئاتا
لادو . گوندى پاى اوكدىن بوغا...

راق كيشەلەنى سالىدو . غەزەپى ۋۇجۇدى
نا سغەاى قالغان غەنى بولەو گولدى
پاينىڭ كوزىچيلا پاچاقلاپ تاشلايدو . بو
نى كورگەن زايق كوزلوك ، ئەينجاسز
گوندى پاى غەنى زلىك هور پوپيشيدىن
ئولوب تيترىگەن بويى ئىشىكنى نارس-
نەرس ئەتتى - دە آندىيغا كەلگەن زا
لار بىلەن چالوالاپ چقيپ كيتىپ ، نيغى
دە بوغان اچولىچە كيشەلەنى ايليپ كى
اپ ، ايكى چوڭ كيس ملتق نەگلىن-
كوزىپ تورۇپ سالدى . اوستى - اوس
تىگە كەلگەن كيشەلەرنى كورگەن غەنى
دەى افلاس ! تاپقان چارەڭ شومو ،
بونى توزەلمەيدو ذەمسەن ؟ » ديدى-
دە نفرت كوزى بىلەن قاراپ ، ميىغيد-
دا كولوپ قويدى . يورەكارى پوكو
لداپ تورغان گوندى پاى چاپسانليق بىلەن
ئيشيكنى ئيتىپ چقيپ كەتتى . توروپ
تۇسيغى كوپكەن غەنى ئشينى برغيچر-
لاندى - دە كيشەلەنى ئيليپ ، چالاقىيدا
يەرگاغا تاشلىۋەتتى . ييتيدا مەجبۇسلارمۇ
ران ئيچيدە قيليپ ، ۋاقعەنى چوشەن-
گەندىن كيين « باريكاللا ! » ديىشيپ ،
پوزان سيلىشتى . ئشيك آلديدا تورغان
چابورى گولدى پايغا بيريپ ئيتقيچە ،
بولارا ايككى قتم بولىشيپ يبقيالدى .
گولدى پاى چاسويىنى جايىدا توروش-
قا بويروب ، بولغان ئشلارنىڭ هەممەسى-
نى دەردو جوجاككا داكيلاد قلغاندىن

كيين ، جوجاك : « نەگەر بوئيديكى
كيشەلەنى يەنە سوللوزغان بولسا ، ئيغى
دە بوغان كيشەلەنى سېليپ ، آلديەغا
ئيليپ چق ! » ديپ بويرويدو . لەيكين
گولدى پاى بو قتم ئەلينى قورقاتالق
لدين قورالالق نوبەت چيريك بىلەن كريپ
بوغان بر كيشەلەنى سياليپ ايليپ چقيدو ،
جوجاك غەنىنى عجايپ قيينايدو - آلتە
كشيگە باسقوروپ ، اوچ قرليق تاياق
بىلەن پوتيغە 500 نى ، اوشوققا 300
نى اورىدو . بوئيلەرى قاراپاي اوروپ
اوشولاريدين قالار دبقيراپ چقيدو .
پەرە - لايدو . دەرت اوستيگە دەرت تار
تقان ، بارغانسېرى قيينيليپ ، 18 آى
قاراڭغو ، دەهشت زيندانىدا ياتقان غەنى
ئيڭ وجدانى ز اى ئنج تاپماى قاينپ
كيتيدو . او ، مەجبوسلارنى دەرى آغينيم
لەر ! بز ئيمە قلقانىدا كون سيىر بغينى
كرەمەي شونچەعدابلانيمز ، مونوكدين
گورە بزنى ئشلەتسون . بولوق جهان-
گوريلى . بولميسا بزنى اولتوروەتسون ،
ئنچ تاپپاى » ديپ قوزغايدو . هەممەتو
شرلاردو . هەممىسى ئشيك تووبگە توپلاو
ئوب ، ۋاقيراپ ، ئشيكنى اوروشقا باش
لايدو . ليكين ئشيكنى ئيچيپ بىرەيە
يدو . آچچيغى كەلگەن غەنى آلدىن بىلەن
ئيشكنى اورۇرودو ، ئشيك چالاقىيدايقيپ
ايدو ، جوجيكيكنى قيچا - ديپ ۋاقيرايدو .
چينى ئيقيپ كيلەي ديپ قالغان چابورى
مالنغيىنى نە كلەپ ، آرقيسىغا شوخچوپ
گوندى پاينى ۋقيرايدو . گوندى پاى

جوجاڭلار يوگوروشوب كيليدو . تورغون تاگاللىشش لاردىن كيين ، قيچيب كەتە ەسايلىك وەدىسىنى ئىليپ قيشقا سايدو. غنى وە بر قالچا مەبوسلار لاى ايتب توڭرغالدا ، شەلجۇك ، جوجاڭلار اكيليب قاليدو . قانداق سبب باەندو، شەلجاڭ مەبوسلار ايجيدىكى ايگز ، گەو ديليك غنى اى باشدىن آخير كوز ين كەچوروب ، جوجاڭغا ليەيدو ؛ بر ليەيد- لە دەب پيچرلاب ، غنى غا قاراب : « سەن پوتوگدىكى كشەلنى گـوز آلديمزدا سولدورساڭ ، سولاندين بوشو تيمز » دەيدو . غنى بوشوتوش وەعدي- سينى تكرار آلغاندين كيشەلنگە اوزي- نڭ سالميغنى سيليپ توروب ، اوسـ- تولوق بلەن آلديدكى لايغا قارغيب چو شودو - دە ، كيشەلنى اوزوب تاشلاي- دو - سولاندين بوشولودو .

1940 - يلى غينواردا توققوز تارا شەن ياموليغا سولولودو . غنيغا هيچ بر كيشەن توشوتالميغان طاللار بو يول غنيغا خاص علاحيدە كيشەن ياسيتب سايدو . بو كيشەن « غنى كيشينى » دەب آتيليدو . غنى خەلق آريسيدا مشهور بولغانشولداق كيشەن بلەن بر يل قيينيليپ ، عذابلينب ياتقان- دىن كيين قوتولوب چقيدو .

1941 - يلى مارت آيلىدا غول- جا جيك ساجوبگە سولونودو . بولو -

بەت سولاندا 12 كون ياتقان بولسيمو، بورواقيلاردىن اوچچە حصە ايشب چوشە- كەن عجايب دەشتليك عذابلارنى تارتيپ- دو ؛ هەر بر پرتيغا 1500 دين 3000 نى اوردو . يـيم اوريغان قامچا بلەن دوليسيغا 500 نى اوردو . اوشوغى چيقيليپ ، پوتى تزيغيچە ايشيب كې- تيدو . دومبيسيدىن مەغريسيغيچە قارا قان اريوب كيتيدو ، شولداق قاتتق عذابلانغان غنى پوتينى توگديكى سو- دوككە چيلاب ، كيچيك بالينڭ سودي- گينى ايچيب بر آز ياخشيلينيدو . سو- لونوشنڭ 10 - كونى غنى‌اى سورا- قا ايلپ چقيب ، 3 كونلوك قيينالـ- قا چيديساڭ كوندوزى آتلق كيليب ، بازاردىكى دوكانلاردىن ايمينى ايليپ كەتسەڭ ، سوزيمز يوق - دەب ، ايككى كيچە كوندوز آدم باليسى چيداب بولـ- مايديغان دەشتليك ظاوم بلەن عذابلاي- دو . قييناشنڭ 3 - كونى غنى سو- راق خانيدا تورغان ملتيق طرفكە شي- قاب : « اگر يندە قييناديغان بولسا ملتيق بلەن بر ايككيسينى اولتورەي ، آندين نيمە بولسا ، شونى كورەي » ديگەن خيالغا كيليدو . لەيكين خطا- لار نيمە سببديندور ، « سەن آقلاد- ديك » ديگەن سوز بلەن بوشوتودو .

1942 - يلى سينتەبر آيلريدا غنى توققوز تارا شەن ياموليغا يەنەسو-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

اولادو . ملك بر مشقت ، جەبری - جفا لار بلەن عذاب تارتیب ، 8 آی یاتـقاندین کیین بی گناه یېتیویریشنی ویجدانی کوتەرمیگەن غنی یولدیشی نوراخون قازاق بلەن قیچیشنا وەعدەلەشیـدو . ئەل یانقاندین کیین پوتلیریدیـکی کیشەللەرنی سوندوروب ، ئیشـك تروبدە قیشیب اوخلاب ناتقان اولەرمەن چاپیوویغا «تیش یینیچکلارا» دەب قویوب چیقیپ کیتیدو . بر آیچە دەریا ایچیدیکی آراللاردا ، چاتقاللاردا کون کەچوریدو .

ظالیم خطایلارنیڭ یالاقچیسی داوور، هاشیم توکو دیگەنلەر غنیلیڭ چاتقال ایچیدە یوردکەنلیگینی اوقوپ یتیب کیـلیدو . تولکیلیکلەر ئشلیتیب ، غنیلار قاچیچ آغریتقان بولوپ ، اوردەچیگە ئیچیش مصلیحتی بلەن غنی ، نوراخونغا قوشولودو . تورتی اوردەچیگە یول سالیـدو . شیخونڭ ائیغیدیکی جوجەنلو دیـگەن یەرگە بارغاندا داوور ، هاشیم توکولار بر خطاینڭ اویگە کریپ، 4 یامبو 5 سەرچە آلتون اوغورلاب چقیـدو . اوردەچیگە بیریب بولوشقەکچی بولودو . اوردەچیگە بارغاندین کیین داوور ، هاشیم توکولار 4 یامبو، 5 سەرچە آلتونی کومودوب ، گولگ دن جوبـزیگە بیریب ، : «ایلیدین قاچقان بوچەن لودا مانا شو آلتون ، کوموشنی اوغورلیغان غنی بلەن نوراخوننی تابیدی اوستولوق بلەن توتوب کەلدوك دەب، غنیلارنی توتوب بیریشکە آلغان تاپشوروقنی صادیقلیق بلەن اوروندیغانلیـغینی بلدوروب ماختینیدو . شونڭ بلەن غنی ، نوراخونلار اوروەچی شەنزیڭ جوبـزیگە سولونودو . داوور ، هاشم توـکولار قولچیغا قایتیب کیلیب ، ئشیدین توقوز تارا جوجەك ، شەنجیگیغا داکـلات بەرگەندین کیین ئشپیولوق ، لویەکلوق منصبلاریغە یینیشیدو .

ئشنیڭ چوکغا آیلانغانلیغینی بلگەن وە داوور ، هاشم توکورلا نیڭ قاراب توروب ، حیله توهمەتلار بلەن قلغان دەرت قەبیلەلریگە چیدالمیغان غنی نوـراخونلار ، سولونوب 12 کون یاتقانـدین کیین پوتلیریدیکی کشەللەرنی چیقـقب ، تامنی تیشیپ قاچیدو . سانجیـدین اوتکەندە پوتلاری تیشیلیب میڭشقا حالی قالمایدو . شو آرلقدا ایکی آت قوشقان هاروا بلەن بر خطای یینیـب کیلیدو . هارویسیغا چوشوروب ئاشنی سورایدو . لیکین خطای اولارنڭ یالووریشیغا اونیمای ئالایدو . اولار : «بزنی شوندەق کون ، سەرسانچیلقلارغا سالغان ساڭا اوخشاش رەحیمسز خطایلار ئەمەسمو ؟ !» دەیدو ـــ دە ، کاالیغا بر قویوب اولتوروب ایککی ایتیـنی ایککیسی میینب بولغا راوان بولودو .

يەنسىيەيگە كېلىپ ، بر قارانقلىك اوييگە
چوشوپ ، ئالماق يەپ اولتورغانلىرىدا آر-
قىسىدىن تۇقلاپ كېلىۋانقان چېرىكلار
قورشاپ آلىدو . تۇتۇشقا كىرگەنلىرىدە
بوي بەرمەي سوقوشودو ، چېرىكلارنىڭ
بر قانچىسىنى اورىپ ، يىقىتىپ تاشلاي-
دو . ئەنيگەلمەين ئارتىپ تۇشكىچە اي-
ايشىپ ، ساق تۇتۇپ كېتىشكە كۆزى
يەتمىگەندىن چېرىكلار آخرى قىينىنى
آتىدو ، اوق سول يامپىشىغا تېگىدو .
شوندەمو چېرىكلارگە بوي بەرمەي ،
يەنە بر قانچىسىنى يىقىتىدو . آخرى
قانسىراپ دەرمانى كەتكەندىن كېيىن
يىقىلىدو . مانا شو واقتدا چېرىكلار ئۆ-
شىمو ئەدەپ ، تاياق ، تۆقماق ، مىلتىق
پاينەكلىرى بلەن ھارغىچە اوروپ ، باش
كۆزلىرىنى يېرىپ ، ئەشىتىپ ، بىھوش
قىلىپ تاشلايدو . شوندوق بلەن بولارنىڭ
پوتلىرىغا كىشەن سېلىپ ، قوللىرىنى باغ-
لاپ يەنسىيەيدە 2 كۈن سولىغاندىن
كېيىن ، كېچىسى ئەسكى يوتقانلارغا
يوگەپ ، ھاۋا بلەن ساۋەنگە اپىرىپ
ايككىسىنى ايككى اويگە سولايدو .
ساۋەن سولاق خانىسىدا 9 كۈن يات-
قاندىن كېيىن كېسەك تامنىڭ اوپلىغىد-
نى چىغ بلەن تېشىپ ، يوانيشى او
راخون بلەن قېچىشقا مەسلىھەت قىلىشىدو .
ئەل ياتقىدىن كېيىن ھەر ايككىسى تام
تېشىشقا باشلايدو . لېكىن غوينى بالا-
مدر تېشىپ چىقىپ بولدىشىغا يارەملە-
شىپ ، اوزى تۇشۇكتىن تارقىپ ايل-
كىشەن بلەن قاچىدو (شاراۋلىيەسون
اوچون كىشەنلىرىگە لاتا اوراپ آلغان ئىد-
دى) . بر قومۇلارق اچىدىكى سو بو-
يىغا بىرىپ ، چىگىدە ياغىچى بلەن كېپ-
شەنلەرنى سوقۇروپ تاشلاپ ، سالىو
خوزىغا بارىدو . او يەردىن آز - ماز
اوزوق ايلىپ ، كوينو ئىغا كېلىدو او
يەردە ايلى ھاۋاكەشلەرى كۆپ بولغانلە-
قا ، اوزى احتيات بلەن بر يەرگە بر
شورەوپ ياتىدو ، ئورخون بىرىپ
ھاۋو گەشلەردين نان ، سەرەڭگە سو-
راپ كېلىدو . شو كېچە بر موغول
تۇنۇشىنىڭ اويىدە يېتىپ ، ئەتىسى اي-
ككى آت ايلىپ مىنىپ شەھرغا كېلىدو .
آغىنىسى باقى آخونىڭ اويىدە ايككى
كۈن تۇروپ ، كېيىم كېچەكلىرىنى بوي-
دوروپ ، يامىتىپ يولغا چىقىدو . باقى
آخون اولارغا بردىن بوك ، بردىن پىچاق
آز تولىدىن پول تۇتوپ ، اوزوتوپ قو-
يىدو . ئەمزدىكەرلەر واقتىدا ئانلىققا كېپ-
لىپ ، قومۇشاوق اچىدە ياتقانلىرىدا ،
ايككى چېرىكنىڭ آتلىرىنى باغلاپ قو-
يوپ ، بر قارا اويگە كىرىپ كەتكەنلى-
رىنى كۆرىدو — دە فورسەتنى غنيمەت
بلىپ ، دەرھال اولارنىڭ آتلىرىنى مىنىپ
اوزلىرىنىڭ آتلىرىنى يېتەكلەپ يولغا را-
وان بولىدو . ئىك آنقاردا قوم بولاققا

كېلىدۇ . ئاتلىرىنى ئارتقا قويىۋېتىپ ، ئە-
نىاط قىلىپ ، بىر كىچىك ئۆيدە ياتىدۇ .
يان دىگەرلەر بىلەن ھېلىقى ھارۋىكەشلەر
نىڭ ئۇرۇمچىگە مېڭىپ كېتىشىگە ، بىر
خۇرجۇننى ئەچىقىپ سېتىپ ، تۆرت جىڭ-
گۇما ئېلىپ يولغا چۈشىدۇ . خوقتەن
بىلەن چەكدىن ئۆتۈپ ، باجىڭ خودىكى تو
نۇش سۇلتان بوۋاينىڭ ئۆيىدە ئىككى-ى
كۈن تۇرىدۇ . ئاغىنىسى يۇسۇف چولاق
بىر تونۇر توغاچ ، بىر قوي پىشۇرۇپ
بېرىدۇ . ئاغىنىسىنىڭ شو يوللۇقىنى ئى
لىپ ماڭغان بويى كاللاس دىگەن يە-
نى يېسب ئاچالنىڭ يېنىدىكى : ئالاقـىدا
تۆرت كۈن يوشۇرۇنۇپ ياتىدۇ . ئو يەر
دىن تۈزغىرلۇپ ، ساتاچى دىگەن داۋا-
نى ئېشىپ ، بىر قازاقنىڭ ئۆيىدە بىر-
كۈن ياتىدۇ . شۇ يەردىن چىققان بو-
يى ئىز مەھەللىسى بولغان قاش تۇردى
بويىغە كېلىپ ، ئۇرۇغ تۇققانلىرى بىلەن
كۆرۈشۈپ ، ئېيغا — زېرى قالىشىپ
ئون كۈن تۇرىدۇ .

داۋۇر ، ھاشىم تۇڭگۇلارنىڭ قىلغان
ئەسكىلىكلىرىنى بېرىپ ئىيتىش كېرەك ،
دىگەن مەصلەحەت ۋېيىچە غەنى ، ئىبلام ھەم
ئەھمەد ئاكىلىرىنى ئېلىپ توققۇز تاراغـا
بارىدۇ . دەل شۇ چاغدا ئىدارە باشـ
لىقلىرىنىڭ مەجلىسى ئۇنىڭغە مۇۋەسسىيـ
ـى خوجىلارى بىلەن ھوي شەنگەيخۇ
ما . — دەپلا كىرىپ كەلىدۇ . غې-

غىنى كۆرگەن شەنجاڭ فورقىدالىيە-
مىدىن « ئا ! . . . غېنى خوما » دە-
يدۇ . غېنى غەضەب بىلەن داۋۇر ، ھا-
شىم تۇڭگۇلارنىڭ قىلغان جىنايەتلىرىنى بىر-
مۇ — بىر بىيان قىلىپ چىقىدۇ . شۇ
ئارىدا داۋۇر كىرىپ كېلىدۇ . ھوشى
كاللىسىدىن كېتىپ ، گاڭگىراپ قال-
غان شەنجاڭ غېنىغا داۋۇرنى باغلاشقا ئەمر
قىلىدۇ . غېنى ، كۆزىگە تۇڭغۇزدەك
كۆرۈنگەن داۋۇرنىڭ ئىككى مورىسىدىن
تارتىپ ، باش ۋە تىز بىلەن بىرلىكلا ئۇ-
رۇپ يىقىتىپ باغلايدۇ . ئانغىچە سانچىلار
يېتىپ كېلىپ ، مەجلىس ئورنىدىنى قورشاپ
ئالغان چېرىكلارنىڭ بىرقىسمى داۋۇرنى
ساقچىغا — «قاماققا» ئېلىپ ماڭىدۇ . شەن
جاڭ تولكىلىك قىلىپ « ھا ، ھا ! خو ،
خو ! . . . » دەپ غېنىنى ئىدارىسىگە
سولاپ ، قالمىش چېرىكلار بىلەن تۇتۇپ
ئالىدۇ — دە ، پۇتىغا قوش كىشەن ،
قولىغا كويزا ، بويىنىغا تاقاق سېلىپ ،
قوراخونىنىمۇ شۇ ھالدا (ئەمما بىر كى-
شەن بىلەن) ئىككىسىنى بىر ئويگە سو
لايدۇ . ئۈچ كۈندىن كېيىن غېنىنى چىڭ
ساجوي سولاق خانىسىغا يۆتكەيدۇ .
سولاق خانە شۇنچە يامانكى : سېسىقچې
لىق ، پىشت ، بورگە ، چوچونلارنىڭ دە-
دىگە ئادەمىزات چىداپ تورغىلى بول
مايدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە جېسمانى ظۇلم ،
ئاچلىق ضەربىسى بەكمۇ ئېغىر . شۇندا

غذاب، كولفەتلەرنى تارتىب تورغان
غنىغا بىرقانچە آغىنە — اونىڭگە، او
ووغ — توققانلارىنىڭ سولانغانلىقى آڭ
لىنىدى. بوتۇن دەرت اوستىگە — دەرت
بولوب، صبرى قلشقا طاقتى قالمىغان
اقدىن موجەگە عرض قىلدى: «سوراقچى
سەنلەرمو، ياكى سەندىن باشقا سوراق
چى بارمو؟ اورومچىگە مەن، داوەر، ها
شملاز باردوق، قلنواقنى ۋاقتلار نەزە
شو ايكىسى! مىنىڭ توققانلارىم قاغان
يوق، اولارنى تيمشكە سولاندىڭ. اگر
مىنىڭ سوزوم توغرى بولمىسا، ھەدى
بىلەن توغرىساڭلا غىلىق قالايمەن، مىنىڭ
آغىنە، توققانلارىمنى چقار، چقارمىساڭ
قاچىمەن!» دەيدو. جوجاڭ زاكىلق قلغان
دەك كولودو. بنە تەكرار سولايدو.
نەۋايى اوركوب، دوبقا چىچى بىربەر
سەە بىغلاغان غنى شو كونى جوتەن
واقتىدا پوتىدىكى تشلارنى چىقىب،
پاچاقلاب تاشلاب، تشكى تىپىب سوندر
روب، قاچقان بويى براققا بارماي دە
رەخنىڭ اچىگە چقىب آلىدو. چىرىكلار
قارا — قويوق ايزىنىب كەتىدو. شەن
ياول سولاق خانەسىدە توروب، منق
آوازىنى آڭلىغان توداخون: «قورغوو
قىلايدارا! «اوزون» دەپ آيرىلمىگىنوي،
تىنىدى كورەسەن! . . . . . دەپ قويو
دو. شووقت جوجاڭ بارلق مەيتىسى —
چىرىكلارىنى قىين — قستاققا آلىدو.

شو پورسەتنى غنىمەت بىلگەن غنى دە
رەخسىدىن چوشوب، دەرزا بويىدىكى چاڭ
گالقا كرىب كەتىدو. نەتىجىسى آش پاو
دى بىلەن كەتتىم — كىچە كارنى او
راب، دەرۋادىن ارزوب اوتوب، دربىك
دىگەن قازاق آغىنەسىنىڭ اويىدە ساقال،
چاچلارىنى آلدوروب، توردى بوزىگە كى
ايدى. لەيكن محلە اچىدە توروشقا ام
كانىيت بولمىغاشقا محلە آستىدىكى تە
كى توگمەن قىشىدا لىكەنلىك اچىدە
يوك بولوب اوسكەن قارا ياغاچنىڭ
اوستىگە خوددى يوركونگە اوخشاش
اوگا ياساب، شوبەردە كون كوردى.
بر كونى اوز اوگاسىدا توروب، خە
طاي چىرىكلارىنىڭ قەيسقاب — تۆردەب
يورگونىنى كوردى. شوزامان بو جا
دا تورۇش خوفلك دەب، اوزىنىڭ كوز
لىكىگە چقب كەتىدى. كوزلەكدە ايكى
كون تورغانلىدىن كىيىن، بىرقانچە اوبا
غان، خطاى چىرىكلارى كوزلەكنى
قورشاب آلىدو. بونى سەزگەن غنى
دەرحال آق كىيىنىب، ايكى آق آتنىڭ
اوتتورسىغا كرىب، ياپلىدىن تونىب
ماڭغانچە قوزاقنىڭ اچىگە كرىب كى
تىدو. غنىنى توتالمىغان ظالملار اردى
توردى بوزىدىكى توققان، آغىنىلىرى
دىن 18 كشىنى توقوز زارا باغلاب
غا آپىرىب سولايدو، قىينايدو.
غنى قاچقان بويى اونيادا بوزىگە
كيلاب، شاگرد ديگەن بر ادەمنىڭ اويىدە

بر كيچە قونودو . ئەتيسى غواجيغا كي
ريب، توپ توغرى — سودقا باريدو.
اوزينى مەلوم قليدو. سود ديكيلو گو
لوشوپ، «سينىڭ بويەردە دىلاڭ يوق،
سەن چوڭ جوزيگە چققين» دەيدو. مە
شيد ئەمەلدارلار برقيتم بولسيمو، ئشنى
حقيقەتەب سوراش — ديگەن اويغا كەل
گەن غنى، چوڭ جوزيگيمو باريدو.
ئشيك تودىكيلار گيرگوز مەيدو،
آچچيغى كەلگەن غنى غضب كولسكە
سى بلەن: «اوروچيدين كەلگەن غنى
اوغرى ديگەن مەن، جوجيگيغا ايتماڭ
مينى حاضر كيرگوزيدو» دەيدو. برچە
ريك كيريپ كيتت 6 — 7 بولوپ
چقيدو. «ئەي — لەي» دەپ اچكريگە
ئە كيريپ، سولاق خانە آلديدا آپيريپ
وز قاماسدين، بويغا قوش كيشەن
يپ قاماپدو. سوراقسز 32 كون يات
ن كيين كچيسى، سوراققا ئەچچ
قب : «موشو 5 بل اچيدە 10 سەر
لتون، 20 يامبو آلغان ئيكەنسەن،
— آزنش، 2 — دين سەن بزنڭ
ن حكومەتنى آغدوروب تاشلاشقا
ك كشيلرنى اويوشتوردوڭ. سەن
اوقوميغان آدم، موندان اشنى قل
مەن، ساڭا كم يول — يوروق كورس
واتيدو، شونيلا ديەلمەك قوتو
ن، بلكى ساڭا چوڭ مەنصبدارنى
ز» دەيدو؛ غنى ميەيدا كو —
دو.

— سەن نيمشكە كوليسەن؟
— موشو كونگيچە 10 سەر آل
تون، 20 يامبو برفاتيم دەپ يولتيغان
كشينى سەن اوزەڭ بلمەيسەن، اگر ا
لى تەوەسيدە شونداق ديگەن آدم چق
سا اوچاغدا مينى بازارغا ئەپ چقپ
جادو بلەن ئرغىرا، مەن راضى، (غنى او
زينى توختوتوپ تورۇپ، حكومەتكە
قاوشياق خياليدا برق كشيلك ئەلپاز
بلەن) سيلرنڭ ايكنچى سواليڭلا ق
زيق، خرش؛ مەن حكومەتنى آغدوروداق
آدم بولسام، اوز آيغم بلەن بو بر
گە كليديغان شونچە آخماقمۇ، مەن
داوود وە هاشم توكورلارنڭ قلغان ئەز
كەنلرينى ئەتشقا كەلگەن آدم —
دەپ، داوود وە هاشم توكورلارنڭ قاش
لرينى باشدين آخر سوزلەپ چقيدو.
شوندين كيين داوود، هاشم توگوردە
توراخونلارنى توقفوز ئاوادين غول
جيغا كەلتوروپ، توتتنى بر سوراقا
ايلاپ، غنيغا آلدنقى 2 كيشينڭ او
نگە يەنە بر كيشيني — اپ، اوروچچ
گە ئيوەتيپ بيريدو.
اورومچيدە گوندايچو گە سولا —
يدو. 15 كوندين كيين قالغان 3
كشينى آپيريدو، غنى گوندايچوده 16
آى سوراقسز ياتقاندين كيين 4 —
نومىرگە 400 گە يقن مەھبوسنى
يوتكەيدو — بيرم كيچە وافتى، گون
ايچودين نومىرگە قاتار يولنڭ ايكى

ياسىغىدا زىنجىردە چىرىك ، ماتقارىم
نى ئوقلاب، شىكەللىرىنى نەگلاب تۇرۇش
قان . مەھبۇسلارنى ھەر ماشىنىغا 20
دىن بېسىب ، ئوستىلىرىگە يېرىنچلارنى
يېپىب تۇشۇماقتا. بۇ دەھشەتنىڭ ھالىنى
كۆرگەن غەنى : بىزلەرنى يەرتوھ قىلىپ
نەچىقىب، ئولتۇرۇۋاتامدۇ، نىمە؟! دېگەن
خىيالغا كېلىپ، ئولتۇرۇش ۋاقتىمدا بولسىمۇ
بىر ئىككىسىنى ئولتۇرۇپ ئولەي - دېگەن
مەقسەدكە كېلىدۇ. ئۆز - ئۆزىگە، خەير
خەلقىم ! سىلەرنى ئازادلىققا چىقىرىشتا ئۇ
لۇغ خىزمەتلەر كۆرسىتەلمەي، ئارمانىدا
كېتىۋاتقان بولدۇم، رازى بولۇڭلار -
دەپ، كۆزىگە ئىختىيارسىز ياش ئالىدۇ. شۇ
ئارىدا غەنى چۈشكەن ماشىنا توختىدۇ.
غەنى 3 كىشى بىلەن گوروھىدە سەكر
رەپ چۈشكەندە كىشىلەرنىڭ شاۋقۇنىشى
دىن ئەتراپىنى قورشاپ تۇرغان چە
رىكلەر دوررىدە ئاۋقىغا چېكىنىدۇ. بۇ
چېدا ھەممە يوقلىپ قىلىنغاندىن كېيىن
4 - تۈرمە كامېرلىرىغا سولىنىدۇ.

4 - تۈرمە ئوۋرۇمچى بىلەن پۈتۈن
شەرقىي تۈركىستاندىكى ئەڭ مۇستەھكەم
سېلىنغان، ئەڭ مەھبۇس قورقۇنۇچلۇق
تۈرمە بولۇپ، ئۇنىڭ ئەتراپى تۆت بۇ
رۇڭدىن نەيزىلىك سالدات بىلەن ئورال
غان، ئوگرىدا ئىچكىدە دوبەنلىك مەخسۇس
ئەسكەرلىرى بىر - بىرىگە سۆز قاتماي،
ئېغىر يۈرۈشمەي، ساپ بىكى زامان قو
راللىرىنى تۇتۇشۇپ، زىنچىدە تۇرۇ
دۇ. ئوچاي، تۈرلۈك تۈمەن قىيناش
ئەسۋابلىرى، ئارقىلىق جاللاد ۋە ئادەم تا
ساپلىرى بىلەن تولۇق تەمىنلەنگەن.
4 - تۈرمىنىڭ سورلۇق - ھەيۋەتلىك
لىكى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستانغا پۇر.
شۇنىڭ ئۈچۈن خەلق ئۇنى ئادەم قوشخا
قىسى - دەپ ئاتىغان. ھەقىقەتەنمۇ ئو
تۈرمە، گېرمان فاشىزمىنىڭ تۈرمى
لىرىدەك كىرسە چىقماس، ئاسم ئى
دى.

غەنى ماڭا شۇ تۈرمىگە چۈشۈپ،
3 كۈندىن كېيىن سوراققا تارتىلىدۇ.
سوراقتا غەنى باراق كۆرگەن - با
گەنلىرنى بىر - بىر بايان قىلىدۇ. شۇن
داقمۇ ئو، ئۆمرىدە كۆرگەن ئەزابلار -
نىڭ ئېغىرى، ئوزغۇن، ئېغىرىمۇ ياميىغا
ئۇچرايدۇ؛ 5 قېتىم قاتتىق سوراققا تارتىلىدۇ.
سوراقتا شۇنچە قىينىلىدۇكى، ھەر قېتىم
كامېردىن چىققىنىنى بىلسىمۇ، بېشىنى كىر
گىنىنى بىلمەيدۇ. 6 - سوراقتا دا
ۋۇتى ھاشىم تۆكۈرەن، تەرۋاخونلار بىلەن
بەتلەشتۈرۈپ، غەنىنىڭ ئاق سۆزىنى قا
را قىلىپ، يەنە تۆھمەت بىلەن گۇنانى
ئارتىپ قىيناپ ئاخىرى بىھوش قىلىپ ئۆز
كامېرىغا تاشلايدۇ. غەنى ھوشىغا كې
لىپ، كۆزىنى شۇنداق ئاچىشىغا:

باش بالىلارنىڭ ئويناشى،
ئولتۇرغان تۈنۈگ باشى،
قولىدا پۈرەك باغلاق،
قورقۇنۇپ كۆز باشى.

موندادو بولامەنمو،
بولاردا قالامەنمو.
ۋەفاسى ئولا ناتايىب،
ھالاۋەت كورەمەنمو.

§§§

بامولنىڭ باغچىلارى،
ئىگىز قورغاي چەمزە.
بامولنى تىشىب قاچقان،
سادىر ئوزى خوشەمزە..

2 - كامىردا سادىر ئاكا كىدا ئىيتقان بو موڭلۇق ناخشىلار غىينىدا ئەجايب تاەسىر قالىب ئونىڭ غەيرىتىگە غەيرەت قوشۇدو. خەلقىمىزنىڭ ئىنقىلابى قەھرى - مانى سادىر پالىۋاننىڭ قورقماسلىدىن قالغان كورەشلىرىنى، باھارلىرىنى قا- نار كوز ئالدىدا كەلتۇرۇدۇ، ئىلھام- لىنىدو. كوزلىرى ئويلىغان، تىللىرى كىسىلگەن، تىرناقلىرىغا مىخلار قىقلغان؛ بەدەنلىرىگە قايناق ياغلار چىچىلىب ئور- تەلگەن تەنلىرى قىيما - قىيما قىلىنىب ئوز- لار سىيىلگەن، تاياق زەربىسىدىن بۇتۇن ئەزالىرىغا قارا قان ئويىغان، پاتىفون بىگىزلىرىگە دومۇلاتوپ قىزىل قانغا بو- يالغان، توك ظالمىدىن جىنى ھالقىسىغا كەلگەن جان يەرلىرىگە قول ۋە ...لار تاقايىب گومبەزدەك تىشىب كەتكەن يولا- داشلىرىنىڭ قايغۇلۇق قاخشاش ياتقانلىرىنى كورۇب، ئىڭلا ئوچەي باغرى بوزۇلو- توب، ھەر خىل دەھشەتلىك ئورقۇ- ئوچلوق ئەزابلار بىلەن ئولگەن سەنداش- لىرىنى ئويلاپ، شولەتلىك كەلگەن كوك- سىگە چوڭ بىر دەم ئالىدو. قىچىش سالامەت قونوالسا ئوزىنىڭ ئاسلى مەق- سىدى بولغان خەلقنى ئازادلىققا چىقى- رىش — مۇقەددەس ئىنقىلابى يولغا بوتون ۋوجودىنى بىغىشلاب، كورەشكە جىننىنى قۇربانى قىلىش ئىچىشقا قارار قىلىدو.

بىرىدا يانقان قوسەيىن قازاق بىلەن بىللە قىچىشقا مەسلەھەت قىلىشىب شو كۈز- دىن باشلاب تام تىشىشقا باشلايدو.

ئەما تورت يوزگە يىقىن كىشىنى تىتىك (كالكىتىف سود) قىلىشقا باش- لايدو. نوبەت غەنى كامىرىغا يىقىنلا- شىدو، لىكىن تىتىك ۋاقتى توشوب قىلىب غەنى بىلەن 25 كىشى كەتەر بىرىدىكى تىتىكتا ئىيىب قالىدو تىتىك- تىن قوتۇلغان غەنى تام تىشىشنى ئىستولوف بىلەن داۋام قىلدوروپ يېشىق خىش ئوشاق قوللىرىنىڭ تىرىلىرىنى قويمايدو. ئاخىر ملك بىر مەشەققەتلىك ئىشنى تىشىلىدو. توشوكتىن كىرگەن تالاڭ شامالى ئەجايب تاسىر قىلىدو. خۇ- شاللىقىدىن كوزىگە تىچەرىدە كورونمەي قالغان غەنى ئونىدىكى 10 قىلاق 8 كىشىنى كەلدى - كەلىنىدى سونو - دوروب - ئىلايپ تونىنىڭ شەرق تەرىپىدىكى رەسم باغچىغا تىشىب قويوپ ئولداشلىرى بىلەن خوشلىشوب؛ يىغى - زىرى

قاپشىدۇ . ئۇنىڭ ھەبۇسلار ، ھەر نه
لى ۋاقىت بولۇپ كەلدى ، ئەمدى مېڭىلار تا
ئونۇق ئىلايمىز ! دېيىشىدۇ . ئىنىنى تۇرمە
سىگە سىغماي قالغانلىقىنى سېزەلەيدۇ .
ئۇنىڭ خالقىمىزنى ظالىملاردىن قۇتۇلدۇ-
رۇپ ، آزادلىقتا يېڭى دۇنيادا ئەمدى ياشاپ
شوكۇپ چىقىپ كېتىدۇ . بوللىشى
قوسقىنى ئۇنىڭدىن تارتىپ چىقىرىپ
آلىدۇ . قوسقىدىن ھاسىراپ كەتكەن
ئىدى . ئۇنى آستا نىمە بولدۇڭ ، سەن نىمە
بوگە بىلمەيسەن ، ھاسىرىسا ، چوڭ را —
دېيدۇ .

ھويلىدا ، ئوگۇزلەردە يوزلىگەن
چېرىكلەر . ئىنقلابنى تونۇشۇپ ئولتۇردى .
ئۇنى چاققانلىقىدىن بولۇپ ئىككى تەرەپ-
تە ئىچىدا چوڭقىيانىنى قويۇپ ،
ئوگۇزگە چىقىدۇ ، قوسقىنى چىقىدۇ ،
ئىككىسى بىر سەكرەپ 2 — ئى
ئوگۇزگە چىقىپ كېتىدۇ . تۇيەردىن
يەنە بىر ئوگۇزگە سەكرەپ چۈشۈپ
بولغىنىنى بويىدىن تارتىپ چۈشۈ-
رىۋالىدۇ . شۇ ئارىدا تۇرمىدىن ھوي
بىگا ! دېگەن آۋاز چىقىدۇ . ئۇنى
ئاڭلىغان ، ۋاي بىگا ! دېگەن سوزنىڭ
چىقىپ كەتكىنىنى تونىماي قالىدۇ ، چىم
بولىدۇ . شۇيەردە ئوگۇزدىن چىقىپ
ئېرىپ ، ئەگەر قورقان ئادەمكى تۇگارىق
سىدا بولۇۋىدۇ . خەترلىك ! قەيەرلىك
قوپ چوڭ مەرلىك بالۇنسىم ئىككى [illegible] بىر

تۇردىكى تۇرۇپ ئولۇپ يولۇنچىلىق
بولمىشى يالغانلىقىدىن آستا چۇشۇپ قا-
چىدۇ . (1944 — يىل 5 - آپرىل
كونى)

ئى قاراڭغۇلۇق ، بەزى ئۇيلەردە
چىراق كورۇنىدۇ . ئۇنى بولمىشى باغ
شىمالىي (غەربىي دەرۋازا) غە كېلىدۇ
تەڭلىرىمىدىن سېپىل ئوستىگە چىقىپ
سەرپلىغان بويى ئۇرۇغنى تاشلايدۇ ، يىغلا
قىرلارى قالمايدۇ . كەپقەندى قور
سايدە . ئو سېپىل ئوستىدە خودى
قايىنىڭ يالپىدەك ئولتۇردى . ئۇنى
دوش ، دېگەندىن كېيىن ، ئو ، ئۇزىنى
تاشلايدۇ . يولا تالاپ ئارقىچە يەرگە
چاققىدا چۈشىدۇ . ئۇنى يەر دولىدە
قولۇرۇپ ، سالاتىلىقنى ياغلىغاندىن كېيىن
يولغا چۈشىدۇ . كونلىڭشىقا قاراپ
ماڭىپ ، تاڭ ئېتىشىغا
ساي باغلىغان ئوتۇپ تاغقا ئارالىشىدۇ ،
ئۇنى ئورمىدە كوپ يىتىپ ، ئىشرەت-
خانىلار تاراققا يېتىدۇ ، تاغقا ئارىلاش
بە ئۇيانى ئېچىلىپ دەرۋازاسىغا يەتكۈ
بولمىشى قوسقىدىن ئۇنى تارتىپ چىقىپ
ھېچ ھالى قالمايدۇ . شۇ ئاداق مەشە-
قەتلىكلەردىن آرانلا تاغدىن ئېشىپ ، تا
غا يېقىن بىر تاشنى ئالدا قايىپ يا-
يدۇ . ئىنى يېشانە تەرلىرى سوپلە
ئوراتتى ، كېيىنى ، قاتتاق ئىرسى-
دى . بوقۇرىدىن تاش دوۋالىنىدۇ
يەنە قورقۇنچ تۇغۇلىدۇ . نىمە قىلى
رگېرىلەك؟! ، تەمدى نىمە چارە؟!

ەن سەپەرداش غەنى بولدىشىغا تىكە-
لىپ : « ياشقا كەلگەننى كوردوڭ ،
ناش ئالەن بىر ئويكىكىسىنى بولسىمە ئول
تۇردۇپ ، ئولسەڭ ئارمان يوق » (ئادەم
كوردىگەن ياققا قاراپ بىرى چوش ! ... »
دەپ ۋاقىردىم . بىر ئاقساقال ، 2 ياش
يىگىت — ئوچ قازاق قولاردىدا يو-
گەن ، چوشوپ كېلىدو . غەنى ھېچ
بىر نەمەسەدىن ئىيك توغرىلىق بىلەن
خەتىيلارنىڭ قالغان جېبرى — ظلوملىرى-
نى ، ئۇنىڭغا قارشى ئوزىنىڭ قەھرىمان-
لەرچە قالغان كورەشلىرىنى سوزلەپ
بەردى . راستىن غەزەبلەنگەنمۇ ، قې-
رى قازاق كوزىگە لىق ياش ئېلىپ
تۇرۇپ : « سىلەردەك بەت ئالغان جاۋ-
غىرلەرنى قۇدا ئوزى جازالغاسىن ،
سىزلەر ئېبىز مۇسۇلمانلاردى قىلترىپ
نالوسىمەي كەن ... قايىر ، قوش چۆلدا
ۋەلىك بولسۇن ، سىزدەردى ئېبىز ، ئېبىز-
دەردى سىزدەر كورمەدىگەر دەر » دەپ ،
خەتىيلارغا لەنەت يىيان قايىب ، غەنى-غا
قاندىلىق بىر ئوميد بىلەن ئوزاق قاراپ
يولغا چوشودو . غەنىنىڭ نېمە ئۈچۈن-
دو يوريكى قىيىغا سىغماي ، بو جاي-
دا تورۇشقا كوڭلى ئۇنىمايدۇ . ئىز-
دىگەن قىيىلار ، مادورىنىڭ بوقايىغى-
دا قارىماي يەنە ميكيشنى داۋام قىلدى-
رودو . نەۋىتى تەلىيكەن 2 — تاغنى
ئاشىپ ، بىر قويچىغا يولوقودو . بىر-
ەر سىنى يولوشوپ ئاران كىيايىشىۋا-
لغان بو ئىككە بالەنى كورگەن قوي-
چى بو گۇرۇپ ، كىلىپ : « نەدىن كە-
لىيكلار ! » دەيدو .

— ئىزنى ئىسكىرلىككە تونىماقچى
بولىۋاتىدى شو يەردىن قىچىپ چىقتـ-
دوق .

— مەنمو تورپاندىن ئېلىم . ئىسـ-
كەر تونوشدىن قورقوپ قېچىپ چىقىپ ،
قوى بېقىپ يوريمەن . بو ، خەتايلار-
نىڭ ظالمىنى قانداق قىلىش كېرەككىن-
تاڭ ؟

— دەپ ئېچىنىپ ، يونىڭدىكى
خالتىسىدىن بىر ئوچوم تالقاننى ئېلىپ
ئىككىسىگە بېرىدو . كون ئۇزىدىرغا-
لدىن كېيىن قويچى بىلەن خوشلوشوپ
يەنە يولغا چوشودو . تاڭ ئاتقىچە مې-
ڭىپ يەنە بىر تاققا يامىشىدو . قوسە-
قىنىڭ يوتى يالاڭغىلاق بولغان ئوچون-
مو پوتلىرى ئىشىپ ، سېرىق سولاز
ئاقىپ ، ميڭىشقا حالى قالمايدو . غەنى
پوتىدىكى ئىككى پەينىڭ قونچىلىرىنى
كىسىپ ، چورۇق قىلىپ بېرىدو . يەنە
ميكىپ بىر جاڭگىزىغا يېتىدو . جاڭگىزا
ئىچىدە سايت ئاقۇن غەنىلارغا ئىچ ئاغ-
رىتىپ قوسىغىنى تويغۇزۇپ ، بىر قوينى
سويوپ يولۇق تىزىدو . گوشىنى
ئېلىپ ، سانجى دەرياسىنىڭ بويىغا كەل-
گەندە ئىككى كون ياتىدو . غەنى ئۇچ-
چە كون ئاچ قىلىپ ، كاۋاپنى كوپ
يىگەچلىكىدىن — مو ، باشقا سەۋەبىدىن-
مو قاتتىق ئاغرىپ قالىدو . احتيات ئو-
چون ۋەسىيەت ئورنىدا « ... مەن ئو-
لوپ ناردىن قالسام ، ئاشنىڭ ئىگىگە
ئوبدان ئاق كومۇپ قوى ؛ ياۋايى بورى-
قوشلار ، قاغا — قوزغۇنلار يەپ كەت-
مەسۇن ، ئەگەر سەن ئامان — ئېسەن

يورتىمىزغا يېتىپ قالساق ، اوروق -
تۇققان ، آغىنە — اوگگە وە مېنى
سورىغۇچىلارغا مېنىڭ باققان چارىمنى
ايتىپ ، باشلاپ كېلىپ ، ايلاپ كېتەمىز
لەن » دەپ كوزىگە ياش آلىدو ...
يولدىشى يىغلايدو ... يوگلوق اولاڭ
ايتىدو . 3 — كونى تاغنى سودا يېتە-
كىپ ، آزراق ياخشى بولىدو . كون
اولتۇرۇش بەلەن بىردىن ھاسىغا تايىنىپ
يولغا چوشودو . اوزوق توگەپ آچلىق-
دىن دەرمانسىزلىنىپ ، آرانلا بىر قا
زاقنىڭ اوولىغا يېتىپ كېلىدو . او-
يەردىن بىر چېلەك و بىر قاچە نانلار
نى ايلاپ بەنە ماگىدو . كېچەلەپ مې-
ڭىپ كەتىسى تمام دېگەر واقتىدا بىر
خطاينىڭ چاكراسىغا يېتىپ كېلىدو .
ايشك آلدىدا تۇرغان بوغان قوساق
خطايدىن سو سورايدو . خطاينىڭ سو
بەرمەي آھانەت قىلغانلىقىغا غضبى كەل
گەن غنيلار كەچكىچە يوشورونوپ ،
گوگوم چوشكەندىن كېيىن خطاينىڭ
قوتىنىغا كىرىپ ، بىر قوزىنى تو-
توپ ، گوشىنى خالتىغا سېلىپ ، كال
لا پاچاقلىرىنى اشتلارغا تاشلاپ بېرىپ
اولارنى مېلىكە قىلىپ ، اوينىڭ آرقىسى-
دىن ايغىلغا چوشودو . اوتتورا قول-
دەك 16 آتنىڭ ايچىدىن بىر آلا آت(1
بىر قارا آت ايلاپ چىقىپ ، ايككىسى

سى آتلىنىدو — دە يولغا چوشودو ،
شو آرىدا قورا ايگىسى چىقىپ قا-
لىپ ؛ » سوۋاي گا ! « دەپ واقى-
رايدو . غنيلار پەسەند قىلماستىن گې-
تىۋېرىدو . تاڭغا يېقىن تاغ ايچىدىكى
قارا ياغاچلىققا كېلىپ ، بىر كون يېتىپ
كەتىسى شىمەگزىگە كېلىپ . شىمە-
زىدە 15 كون تۇرۇپ ، حكومەتنىڭ
6 ايتىنى ايلاپ ، ايشەكچىلەر بىلەن
تۈگىلىگە يول سالىدو . يولدا قوروچىلار
غا اوچرايدو .

— كىمنىڭ قويى ؟

— دوبەنىڭ . » دوبەنىڭ « سو-
زى چىققاندىن كېيىن غنينىڭ دەرۋايى
اورگوپ :

— ھو سېنىڭ دوبەڭنى ... ! دوبە-
نىڭ دومبىسىگە آتىپ كەتكەنمىدى !
قويلارنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ — دەپ
آتلاردىن ايرغىپ چوشوپ قويچىلارنىڭ
واقىرىشىقىنىغا قارىماستىن 4 قوينى
ايلاپ ، يولغا راۋان بولودو ، شو مې-
كىشدا كېچە كوندوز مېڭىپ يورۇپ ،
خودبار يوزىگە كېلىپ ، زيادىندىگا
نلىق دېگەنگە چوشودو . ايشەكچىلەرگە
قوشۇلغان دەمنىڭ كېراسىنى حكومەت
يېتەرلىك بەرمىگەنلىكىدىن ، قېيسىپ
دەن آشالىقىدىن سېتىپ يەپ قەرضدار بو
لوپ قالغان ايدى . بولارنىڭ بىغىسىنا

(1 آلا آت حاضرمو بار . ارنى والوڭكا دېگەن اوروس سورىسىدا :
» غولجىنىڭ يېقىن مولكىنى بەرسەكمو بەرمەيمەن « دېگەن .

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

چىدىيالمىغان غەنى كەمبەغەللەرگە ئادەت
بويىچە رەھىم دىللىكى بىلەن كېچىچە
ئالىپ، دۇدىشاڭ تەرەپتىكى ھۆكۈمەت
ئامبىرىدىن 8نى ئوغۇرلاپ كېلىپ؛ ئىشەك
جىلەرگە بېرىپ، ئۇلارنى چىرلو-
لاردىن ئازغۇرۇپ قويۇپ، زۇلۇم
خانلىق دىكىگە قايتىدۇ. شەھەردىن
ئىبراھىم لوزوڭنى قېچقارغىب، ژىغ
زەرى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۆزى تو
غۇرلۇق زالىم خىتايلار ئىچىدە ھېچ
گەپ — سۆز بولمىغىنىنى بىلگەندىن

كېيىن: «ئەگەر مېنىڭ توغرامدا
سۆز ۋە ھەرىكەت بولۇپ قالسا، ماڭا
دەررۇ خەۋەر قىلىڭلار» دېگەن جى-
كىشنى قىلىدۇ. 5 كۈندىن كېيىن ئىبرا
ھىم لوزوڭ چىقىپ، غەنىنىڭ قولىنى تو
تۇپ تۇرۇپ: «سىنىڭ قاچقانلىقىڭ
توغرۇلۇق ئورۇمچىدىن گوڭشى كەپ-
تۇ، خىتايلار سىنى تۇتۇش ئۈچۈن
ھەرىكەتكە كىرىشتى، ئۆزەڭنى دالدىغا
ئالمىساڭ بولمايدۇ» دەيدۇ:

*

(داۋامى بار)

باندىلارغا كىم رەھبەرلىك قىلىپ ئاتىدۇ؟

بۇ گۈن بىزگە بەنە ئوچۇق مەلۇم
بولدىكى، ئىستىبدادى خىتاي ئەكسەلئەھ كەتچى،
مىللەتپەرەست شوۋىنىستلارنىڭ رەھبەرلىكىدە
خادىۋاڭ، جانىمفان، زاكچىن سالىس
لارنىڭ باندىلار شايكاسىنى ئۇيۇشتۇ-
رۇپ، شۇلارئارقىلىق 3 ۋىلايەت خەلقىنىڭ
ئازاد، ئەركىن، بەختىيار خەلقچىل تۇر-
مۇشىغا قەستلىغانلىق كۆردى. باندىت
غالىبىك، تاكىيەنلەر ئۆتكەن يىلى باھاردا
قازاقىستانغا كىرىپ، ۋەتەن خائىنى ئەكسەلئەھ
كەتچى، قانخور مۇھتاج زاكچىن ۋاسىتىسى
بىلەن — گومىنداڭچىلارنىڭ خوجىسىغا قارشى
چىقىش ئۈچۈن ئالاھىدە ۋەدە بېرىپ،
92 مىليون دوللار ئاقچا بىلەن چاي، زا-
پاسلارنى بازارغا — زاداكا ئېلىپ
چىققانلىقىنى ھەقىقى پاكتلىق مىسالە

ئىدى.

باندى غالىبىك ۋە ئۇنىڭ ئارقىسىغا
ئەرگەشكەن باندىلار ئۆي — بىسات،
مال — چارۋىلىرىنى تاشلاپ، ئاچلىقتىن
تۇرمۇشلىرىنى مانۇس تاسرقاي تالارىدە
ئۆتكۈزمەكتە.

باھار ئايلىرى كېلىش بىلەن ئولارئولتەكەن
يايلاق ئەركىن، خەلقچىل خاتىر جەم تۇر-
مۇشلارنى كەچۈرگەن قىزىل ئۆزەن،
بورتونگو، بابانگو، ئۇچەن تاغلىرى،
كۆپ — كۆك يابىلى قارىدىكى قويلار-
نىڭ مەرىشارى، جاقىلارنىڭ كىشنەشلىرى
ۋەقەز، قىيىق، سۈت، قايماقلارنى
ئەسلەپ، ئىنغ!... «قايران ئىلىم» دەپ
پۇشايمان قىلماقتا.

مانا شۇ ئىغىر زۇلۇم، جەبىر ۋە مۇشلارنى

کیچورگه‌ن باندیلار شایکه‌سیده‌ن
اوز اختیاری بیله‌ن حقیقتگه قایتیب، اختیاری
یورتیغا قایتیب کیله‌ئوچیلار آراسیدا —
آرقیمیزده‌ن کیلیب قالمیش عیبلوینی
تینیب، حکومت، وه خلقیمیزدین عفو
سوره‌ماقدا.

شوجمله‌ده‌ن ییقینده عکس‌الحرکتچی
منافیق، وطنسیز زاکچیق رهبرلیگی
بیله‌ن مناس ناحیه‌سیدا اویوشتورغان باند-
یلار شایکاسی ایچیده‌ن .....
اوغلی باشلیق 5 نفر قورالیق ده‌ی
قیریندا‌شلاریمیز اوز اختیاری بیله‌ن
حقیقتگه قایتیب، خلقچیلیق حکومتیمیز-
نینگ حمایه‌سیگه اوتوب، قیلمیش عیب-
لاری کیچیریلیب، اوز یورتلری مکان، یعنی
چارواماللاریغا ایگه بولدی. مه‌ن بو-
لار بیله‌ن علاحیده یوز کوروشوب صح-
بت اوتکوزوب حال سوره‌دیم.

مه‌ن صحبتیمی — باندیلار واقعه‌-
سی هم اولارنینگ توره‌مشی حقیده او‌ی-
لیگه‌ندیم. اولار اوز سوزیده شوندای
دیدی:

— بیز آز ساندیکی جاهللار اوزی-
میزنینگ بای... ایگه‌میدین وه تونوشوب او-
-وشیمیز بیله‌ن قوری ییقیب چوک بول-
غانلیغیمیزدین، باندی قالیب، تا
کیمانلارنینگ آرقیسیغا مجبوراً کیریب
آلدیمیزغا چوشوب، عکس‌الحرکتچیلو-
نینگ قوتقوتوشیغا کیریب که‌تکه‌نلیگیمی-
زنی وه کیینکی وقتدا دوشمن کیم،
دوستیمیز کیم ایکه‌نلیگینی اچوق بیلیب،
-میز اختیاریمیز بیله‌ن حقیقتگه قایتیب
اوز ایلیمیزغا که‌لدیک.

بیز فقط شرقی توركستان آزادلیق
انقلابیمیز ثمره‌سیده کوك یایلاقلاریغا،
چارواماللاریغا، ییراقلیق ییلداریغا ایگه
بولوب، بی عائیله تورموشیمیزنی کو-
خوشالیك کوچورگه‌ن ایدوك.

کیینکی وقتدا ایلدی قالی بیك
واقعه‌سی بیله‌ن هممه‌مز تورمیزدین آیرا-
لدوق. اولار خاطر جمع تورموشیمیز-
نی بوزوب، عائله‌مزنی وه‌یرانچیلیققا
سالدی. بالا — آنادین، آتا — با-
لادین آیریلیپ، تاغلاردا قیزسیز و
قالدی. آچ قالیب ایلدی، موزلاب
اولدی. حاضر آچارچیلیقدا احوال اینفر
ایشیب، کونده دیگیدیك بیر قانچه سا-
ندیکلار مناس، قوطبی، سانجی وه
شو ناحیه هم رایونلار ایچیده تاله‌چ-
لیك قیلیب، ایشر تورموشلارنی اوکو-
گوزاوتیلمو.

بیزنینگ وابالیمیز باندی منافیق،
قایین قالی بیك، نایمانلار ار-
تیده، ولوون، حکومتیمیز وه خلقی-
میز بیزنینگ قیلمیش جنایتلاریمیزنی که-
چوریشینی طلب قیلیمیزده، کورولمه‌گه‌ن
فوق‌العاده عذاب، قیینیشلارنی کا-
یه قالدی، او، قالی بیك توغریسی-
نیکی سوزده شوندای دی-
دی:

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

— بز كېچەدىكى قاراڭغولۇقدىن پاي-
دالانىپ، مناس تاسرقايدا اوندرك .
تەۋەنى سوورق، بز كەلك. ادرق داادا
بر قانچە كون ياتقاندىن كېيىن ناگھر—
قايدىكى خطايلارنىڭ نەسكى وەيرانچى-
ليق سېپىلى دالاسىغا آرتىلا ايگە بول-
دوق . دېمەك بزلەرنىڭ مكانىمىز حضر
شرناسرقاى اوزىدە . . . بز مناسقا
كېچىپ اوتكەندىن كېيىن زاكچىن ماشى-
نە بلەن اورومچىدىن كېلىپ، قالى-
بېكنى اورومچىگە ايلىپ كەتتى .

آڭلىساق زاكچىن زىنك سايكمك
يېنىغا آپارغان ايكەن . سزنك زولك بلەنك
صحبتىدە باندى قالى بېك گە شولداق
دەپتو : سز بزگە قلغان حجەتلىك رەع-
دېگر بويىچە ، بز كوتگەن دەك ھېچ
قانداق نەتىجە چقارمىدىڭز . ئەمدى
دېمەك سزنىڭ قلغان واقىعەڭزگە بز
جواب قىلمايمز . بزنىڭ سزلارگە قلغان
ياردەملرىمز بيكار بولدى . خير !
. . دەپ 100 مىليون پاخلپول لەن
برقانچە مانانى قولىغا قوتقوزوب قطبىدىگە
بولغا سالىپدر .

مانا بو بندىپ قالى بېك گە
ايتىلغان سوزلى آڭلىغان عكس ارتچى
بالانچىلار خادىبولك جامانسالپىس زاكرى
لار نولىنى خيجالتدە قلغان .

مزكور آخرقى پادا ركا هخال
اولىلەن ماناارنىڭ معلوم سانلارى بزگە
ئاركىلىپ ب يالگەن بولسىمۇ، منافىق
بالرىسى قالى بېكلارنىڭ احولى هم

چلغايق بولالمايقدىن قالغان مانا،
سوهەنى قالى بېك، تاكيمان بالاخىرە
ذو ندىبرخالار اوزارى بوزيشوب آلدى .
زورامىد بلەن قىچىب اوتكەن باندى
تاكيماننڭ اوزى هم شرطلارم قىيچىلا
بولغاندىن قالى بېكگە شولداق دېگەن . .
« سەن 47 - يىل مناسقا كرىپ وعدە
بېرىپ چىقالدىن كېيىن ماڭا شونداق
وعدە بەرگەن ئىدىڭ : « بز ندركس-
نى قىلىپ منصبدىن آزنوق منصبكە چقىي-
مز ، بولوگەندىن باشقە ئىبرانى بايلىققا ايگە
بولورمز دەب . تيترقالارلك قېنى ؟ . . .
بايلىقىڭ نېنى ؟ . . . » دەب ايككى
ندى ارتوراسىدا خلاق آرازلق
بوغوندىن ... بوحالنى زاكچىن
آڭلاب، قطبىدىكى اورازخان شەنجاڭ
نڭ اوبىگە ايكىسىنى ئەۋەتىشوۋرەگەچى
بولوب مېھمانغا چاقرغاندا ، قالى بېك
كەلگەن بولسىمۇ، تاكيمان، مېنىڭ چار
وا مالارم آربىق، بارمايمەن — دەب قو
ناقغا بارمىغان . كېيىن تاكيماننى ئو
شايمان بلەن قېلىۋانقان حركتىدىن چو
چوپ، اورومچىگە توتوب ئەكېلىپ قا
مافقا آلغان .

ئۇ، باندىلارغا ئەگەشكوچىلار ھەم
اولاوغا رھبرلك قلغوچىلار توغروسىدا
يەنە شوندا ق دېدى : « 48 - يىلى
3 - آينڭ 4 - كونى زاكچىن او
زى برقانچە ماشىنە بلەن مركزى
خطاى عسكرلارىنڭ كېيىنكىدىن « جوڭ

سەنبو» سىيرىپ كېتەردىن ئالىپ كې
اب بىز تەكشۈرگۈچىلارگە تۇرۇقتى. ما
نا شو ئوچىنزدىكى كېيىملار مەركىزى
خىتاي دەۋلەت ئەسكەرلىرىنىڭ كېيىمى ... زاك
چىن كېيىم بېرىش ئالدىدا: «سىزلار دەۋ
لەت ئەسكەرلىرى بولىسىزلار، مانا بۇ مېنىڭ
بىلەن كەلگەن 28 نەفەر خىتاي ئىنىس
پېكتورلىرى - سىزلارگە سەن مېن جو
يىلىق تەلىم — تەربىيە، ھەربىي تەلىم — تەر
بىيە ئۆگۈتىدۇ» دەپ تونۇشتۇرۇپ
ئۆتتى. ئەتىسىلا سەھرادا تۇرۇپ، دەۋ
لەت بايراقىدا، تۇغسىغە باش قوي
دۇق. ئاندىن كېيىن، يې - ئەر، سەھن-
سى، چىبازو، قوفو تۈرغا بوگرەشدىن
باشقا ھەركەت يوق. قوساق ئاچ، مېنىڭ
شكاۋلىن يېيىشدىن باشقا تەپ كورمەي
مىز. ئوز ئارا بولغان موكدوشلار
«تۇزا يەپ ئوسكەن ئېلىق ...» دې
گەن ھەسرەت، شكايەت، نارازىلىق، ئارتوش
نى تەسلىمدىن ئىبارەت.

مۇنافىق زاكچىن ئوردىپىگە كەت-
گەندىن بېرى ئوردىغا تۈك سېلىكنىڭ
ئوردىباساۋى گېنېرال مايتور قولېو
جاڭ باشلىق بوقورىدا ئىتلان خىتاي ئەر
بى ئىنسېكتورلار رەھبەرلىك قىلىۋاتى
لدى. يېقىندا زاكچىن بىزگە باشلىقى بو
لوپ، ئوردىباسارى خەدىباشىنىڭ بالىيىس
زاكىقانلار كېلىپ رەھبەرلىك قىلماۋا
چى...»

بوقورىدىكىلار بىلەن سوھبەتنى ئايا
لاشتۇردۇق. مەزكۇر ھەقىقەتكە قايىتقوچى
لار ھۆكۈمەتىمىزنىڭ خەير - خاھلىقىدا
يېنىدا ئىگە بولۇش بىلەن ئوزىنىڭ بو
رۇقى يەنە، مەكانلىرىغا ئوردىنۇپ،
خەقچىلىقنىڭ كۆك ئىتىكىدە تەركىن نە
فەس ئالىپ، خوشال، خاطرجەم تۇر-
مۇشىنى كوچوردۋاتىدۇ. يەنە ھۆكۈمىتى
مىزنىڭ رەھبەرلىگى بىلەن بويالقى ئەتىيار
لىق تىرىلىشنو ئىشلارىغا كىرىشتى.

شۇنى ئېيتىش كېرەككى، تارىختا
خاين زاكچىنلارغا ئوخشاش، پادىشاھ
ئوسمان، مونغات، قالىبېك، بالاخىر لارگە
ئوخشاش ھەقىقەتكە كوز يۇمغۇچى، تا
رىخ چارقىنى ئارقىغا سۆرمەكچى بول
غان رەزىل ئەكسىلئىنقىلابچىلار دائىم
مەغلۇبىيەتكە ئوچراپ زاۋال تاپقان، يې
قالغان. يېقىن كېلەچەكتە مەزكۇر
مۇنافىقلارغا خەلقىمىز ۋە ھۆكۈمىتىمىز قىلمى
شىغا لايىق جاۋا كورۇشكە تەييار.

قيوم صابر حاجيوف.

ل. مطلب

«جۈرئەتى»

مەيداندا سېنى ئالغان بۇ مەرد ئېدىڭ سەن،
نەگىسز دونيا بىلەن قىلدىڭ كوپ چېلىش...
كېچە كوندوز دىلدە دەرد ئېدىڭ «وطن..»
براق دوشمەن كوڭلوگنى قىلمىدى تىنچ..
قايسو كېچەلر او، وافاسز ساڭا؟..
ئومروڭ ئوتەر ئېدى، حسرت — داد بىلەن...
ظلمت قوشى دائم ئوچوب بېشىڭدا،
وحشىز ئوزوب كېتەتتى قانات بىلەن...
بۇ ئارسلان ئېدىڭ بويىگىت تاشدىن،
بىن يېڭىنى ئورىغان سانسىز ئالواسى...
قانخور قارا دىللار، رحمسىز يىلار،
قىلماقچى ئېدى سېنى ئاياق ئاستى...
حق توغى يەلپۈلەيدۇ مىنبرلىنى كوزلەپ،
چاقماق ماكار ئېدىڭ چولدە — قاواسىدا...
دەۋر ئاغىمچىسىنى ئوامىنىڭ بىلەن —
تونماقچى ئېدىڭ بەزلەپ ئاستا — ئاستا...
ئېيخ!.. وافاسز يىللار خودى مولوندەك —
ساڭا كوز ئالايتىپ ئېغىز ھېچ بىلدى،
شوريدى قېنىڭنى بالماووز كىبى،
قوويىنگنى پارا - پارا كەتتى ئاز ئايتىپ...
قانخورلار سېنى ئولاپ، سېنى قەسساپ،
عاقىبت چوشوردى زنجىر توزاقىغا...
رحمسىز يىللارنىڭ قىيىشى بىلەن،
ئومروڭ پارلىمىدى ئانچە ئوزاققا...
سېنىڭ ئەجەل شەربىتىن ئىچكەن كونگدە
قەلبلەر نەچچە كۆيگەن پەرۋانەدەي چېداش...

فەلەك حرارى كوزىمە توتوب باغاق،
جهاننى قاپلاغىدەك توتكەن ايدى يىش...
قىرغاقلارغا اورىلوب محيط سولارى،
شىر - شىر چىقىراردى برمو كلوك آواز...
هممە شەننى مصيبت يوتيسن باغلاب،
آه اوروب آه زارلاب آچقان ايدى هار...
قانلارنىڭ قىلىچى جاننى ييشكنى،
اونوتدىمو اولار بىزنى اولادىمز؟...
قايىتون وطنداشلار اونوتماس بىزنى،
چونكى قداس قوشى ئەمەس قاناتسىز...

اولوغ صفر

اقبالىمز پارلاق دەقدە كاتناه،
كوزلەپ نيشان اولوغ صفرگە بوردوك،
مشقت چيكب صفر دولقونيدا،
مكلاپ كولەمن قويتغا گريپمو كوردوك.
گاهى مترىلدە آقەت بزنى تونتى،
گاهى آقەتنى بز يولوب تاشلادوق.
برقدم قايتمابمز دولقون سوقسيمو،
يېڭى حيات تورموشينى نيشان قلدوق.

§ § §

صفر دېڭزيدە توخنيمايمز،
بخت كرابنى آلغا سوريمز.
تاريخ تەبدى آچقين صحيفه
چيچلغاق قانى بلەن تيزيمز لالە.
كەل دەڭڭيزم!
كەل قيشمغا بوروش بولسون.
بلكى شوورغالارنى ادچرتيمز.
هەى! ... كرابنى غاليبانە باشلاب

وەشت اوبقوزارىنى يىرىب اوتىمز،
نەى باتور بىگتار اور پالاقنى،
قالدىسون بەگار اوزوب چىقىمز،
§ § §
... كونلەرد و ،

توزتوشلەر .

توغريسى	بيسلىشى	قـــور		ستون	بەت
		تووەندىن	يوقوردىن		
قوليغا	توليغا	9	—	1	18
قليواتقان	قليواقڤان	9	—	2	18
خصوصى	خەسوى	3	—	2	18
اعضاسى	امضاسى	11	—	1	21
چوشەنميدى	چوشەندى	—	6	1	24
بر	هر	6	—	2	25
بريكيدو	برليكيدو	7	—	1	26
ملتكە	مەليكەتكە	15	—	1	27
سورافقا	سورانقا	-	13	2	32
3	8	5	—	2	39
توتقوزوب	قوتقوزوب	10	—	1	45
باندى	ندى	—	15	2	45
توغولغانلقدين	يوغولغانلقدين	—	16	2	45

موندين باشقا 23 ــ بەت 2 ـ ستون ، تووەندين 11 ــ قورديكى « ملتنى » ديگەن سوزنڭ آخريغا « موندق ، » نى ، 26 ـ بەت 1 ـ ستون ، تووەندين 1 ــ قورديكى « فقط » ديگەن سوزنڭ آخريغا « توزاق » نى ، 38 ــ بەت 1 ـ ستون تووەندين 3 ــ قورديكى « قلشماى » ديگەن سوزنڭ آخريغا « هويلا ئشكلريدە گوەنليچونڭ مخصوس عسكرلرى » ديگەن سوزلرنى قوشوب توقوشيگزلرنى سورايمز .

ژورنال بولومى .

وحشت اوغرلارینی تیریب اوتیمیز،
ئەی باتور ییگتلار اور یالاقنی،
قالمیسون بیرگەر اوزوب چیقیمیز،

§§§

صفر اوزون یوللارنی کوزلەیدو،
شونچیچە کەلر توگەب، کەلر قالیدو؟
مرد ییگتلار یولدا بولسا قربان،
قیزلار آق ساقیلینی سیلاب قالیدو،
قوشلاب، قیلین چاپان کیگەنلار،
یەرینی تاشلاب یەری بلەن قالیدو...
حق ضربەسیگە چیداش بیرالمەی،
مەککارلار اوزینی یەرگە آتیدو،
غالب قدەملار یوریوسە دمسەب،
وجدانسزلار شوچاغ نەگە قاچیدو؟...
حیات قانونی حکوم چقارغاندا،
شاعر الهامی نەفەس آلغاندا،
همتیسینی جوشوردو یاشلارغا،
بخت سیری ماکارمز یەنە آلدمرغا!!

§§§

ئەی باتور ییگتلار اور یالاقنی،
کراب فرغقیچە داوام ئتیدو،
باتور راشالدین .

ناشری : شرقی توركستان انقلابچیل یاشلار تشکیلاتی مرکزی کومیتەسی

ژورنالنىڭ مسئول محرری : س . سیفالدیف ، محررلىك اردور اسارى :

د . تورەخمەتوف، کاتبی : م . عثمانی .

آدریسی : شهری غولجه، مرکزی کوچه، تورا نومیری 49 .

شرقی توركستان انقلابچیل یاشلار تشکیلاتی مرکزی کومیتیت باسماخانەسی

موقاوا ایشی : ع . عبدوللینلک

بهاسی : 2000 دوللار   تەرژی : 2000 دا .

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com